

32. заседание

Вторникъ, 19 юлий 1938 г.

(Открито отъ подпредседателя г. Георги Марковъ, въ 15 ч. и 40 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.	Стр.
Отпуски, разрешени на народнитѣ представители: г. г. Никола Г. Николовъ и Димитъръ Нейковъ	711	
Запитване отъ народния представител д-ръ Н. Найденовъ къмъ министра на земедѣлието и държавнитѣ имоти въ връзка съ порядкитѣ въ ветеринарното отдѣление при министерството. (Съобщение)	711	
Питания:		
1) отъ народния представител Мато Матовъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относно разпредѣлението на царевичата, отпущаната за Фердинандската околия и частъ отъ Берковската и относно издаването на наказателни заповѣди въ сѣщата околия. (Отговоръ)	711	
2) отъ сѣщия къмъ сѣщия министъръ относно известни действия на околийския управителъ въ Фердинандска околия. (Отговоръ)	711	
3) отъ народния представител д-ръ Борисъ Цаскаловъ къмъ сѣщия министъръ по бѣльото въ Парджишката държавна болница. (Отговоръ)	713	
4) отъ народния представител Кръстю Славовъ Лековъ къмъ министра на търговията, промишлеността и труда — пита: какво мисли да прави съ Мерицлерския изворъ, който, поради земетресението, е претърпѣлъ поражение. (Отговоръ)		713
Законопроекти:		
1) за измѣнение на алинея първа на чл. 7 отъ наредбата-законъ за избиране народни представители за обикновеното Народно събрание. (Първо и второ четене)		713, 728
2) за печата. (Първо четене — продължение разискванията)		728
Предложение за освобождаване ромънското правитѣлство отъ всички косвени държавни и общински данъци, гербовъ налогъ, мита, налози, барии, такси и др., за зданието (заедно съ магазинитѣ), купено за нуждитѣ на ромънското консулство въ гр. Русе. (Съобщение)		728
Случки. Отстранение отъ заседанието на народния представител Димитъръ Мацанкиевъ за нарушение вътрешния редъ на Народното събрание		717
Дневенъ редъ за следващото заседание		734

Председателствуващъ Г. Марковъ: (Звъни) Понеже присъствуватъ нужното число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ 157 народни представители присъствуватъ 152, отсъствуватъ 5, а именно: г. г. Бѣлю Бѣлевъ Келешевъ, Димитъръ Нейковъ Маноловъ, Еню Илиевъ Поповъ, д-ръ Кънчо Милановъ Милановъ и Наню Недковъ Пеневъ)

Има да направя следнитѣ съобщения.

Председателството е разрешило отпуски:

на г. Никола Г. Николовъ — 3 дни, за 19, 20 и 21 юлий т. г. и

на г. Димитъръ Нейковъ — 1 день, за 19 юлий т. г.

Постъпило е запитване отъ пловдивския народенъ представител г. д-ръ Найденовъ Николовъ Найденовъ до г. министра на земедѣлието и държавнитѣ имоти въ връзка съ порядкитѣ въ ветеринарното отдѣление при министерството.

Това запитване ще се изпрати на г. министра на земедѣлието, за да отговори, когато бѣде готовъ.

Преди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, г. министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве е готовъ да отговори на питанята на г. Мато Матовъ Истатковъ.

Има думата народниятъ представител г. Мато Матовъ Истатковъ да прочете питанята си.

М. Матовъ: (Отъ трибуната) (Чете)

„Г. министре! Въ Фердинандска околия, въ голѣма частъ отъ селата, населението прекара съ мъка изтеклата зима, а презъ настоящата пролѣть просто гладува.

Почитаемото правитѣлство отпущна нѣколко вагони царевича на гладуващитѣ села. Мѣстната администрация власть, начело съ околийския управителъ г. Пецевъ, при разпредѣлението на царевичата е постѣпила крайно партизански, несправедливо и безчовѣчно, като е дала

отъ царевича всички села, въ които не сѣ гласували голѣмото болшинство за оня кандидатъ за когото противозаконно агитираше лично околийскиятъ управителъ Пецевъ. Лишени сѣ и не получили нито единъ килограмъ царевича селата Смоляновци, Ковачица, Меляне и др. Независимо отъ всичко това, сѣщиятъ околийски управителъ скокойно посрѣща масово издаванитѣ следъ изборитѣ наказателни заповѣди отъ селскитѣ кметове, които глобяватъ безразборно и тормозятъ и тѣй измѣченото население.

Възъ основа на горензложеното, питамъ:

1. Не считате ли за умѣстно, г. министре, да анкетирате какъ се е разпредѣлила царевичата въ Фердинандската околия и частъ отъ Берковската и да потърсите смѣтка, заедо сѣ оставени гладуващи села безъ помощъ?

2. Не считате ли за умѣстно да се внуши, чрезъ областния директоръ или направо отъ Васъ, до кметветѣ въ околията, да се спре тормозътъ и безразборното издаване на наказателни заповѣди и да се отмѣнятъ всички наказателни заповѣди, издадени следъ 20 мартъ т. г. — деня на изборитѣ въ нашата околия?

Такова безчовѣчие никѣде не е имало!

Председателствуващъ Г. Марковъ: Г. Матовъ! Прочетете и второто си питане до г. министра.

М. Матовъ: (Чете)

„Г. министре! Завчера, на 29 т. м., въ публичното околийско събрание на задругитѣ, състояло се въ читалищния салонъ на гр. Фердинандъ, околийскиятъ управителъ на Фердинандската околия, г. Пецевъ, си е позволилъ още отъ сега да води агитация за бѣдещи избори въ моята колегия, кѣдето азъ съмъ още избранъ народенъ представител.

Той е съобщил, че азъ ще бъда касиранъ, та затова да се готвятъ за новъ изборъ. Това негово съобщение е изненадало мнозина отъ делегатитъ на събранието, нѣкои отъ които, следъ свършване на събранието, ме намѣриха и ми съобщиха за тая своеволна декларация на вашия околийски управителъ.

Въз основа на горензложеното, считамъ за уместно да Ви запитамъ, г. министре, върху следното:

1. Като нѣмаме още избрана комисия по провѣрка на изборитъ — нѣмаше още избрана такава комисия, когато бѣхъ далъ питането си — „и като нѣма никаква констатация, постъпила до Народното събрание противъ менъ, кой е съобщилъ и по чие нареждане тоя околийски управителъ прави тия съобщения и ги изнася публично като свършени факти?

2. Ако никой не му е съобщилъ и ако нѣма въ нѣкои сѣди намѣрение за моето касиране, то може ли да търпите подобенъ околийски управителъ на такъвъ важенъ постъ, който не уважава волята на българскитъ избиратели и не защита поста, който зема, съобщавайки публично неистини и разнасяйки невѣрни слухове?“

Д. Мацанкиевъ: Азъ ще Ви отговоря: радио-Берлинъ е съобщило!

Д. Гичевъ: Значи, чужда централа!

Председателстващъ Г. Марковъ: Има думата г. министъръ на вътрешнитъ работи и народното здраве да отговори на питанята на г. Матовъ.

Министъръ д-ръ Н. П. Николаевъ: Г. г. народни представители! Преди всичко азъ съмъ длъженъ да отбележа съ възмущение тая лекота, съ която народниятъ представителъ г. Мато Матовъ Истатковъ отправя питаня по факти, които сѫ свършени невѣрни.

Най-напредъ по питането, което прочете сега напоследъкъ. Всичко това, което ви прочете той, отъ провѣрката, която направихъ, се оказа свършено невѣрно.

Д. Гичевъ: Чрезъ кого?

Министъръ д-ръ Н. П. Николаевъ: Най-напредъ, г. Мато Матовъ не е присъствувалъ на това събрание. На това събрание е присъствувалъ и го е председателствувалъ, струва ми се, народниятъ представителъ г. Кроснарски, който е тукъ и който много добре знае, че околийскиятъ управителъ на 29 май не е говорилъ нищо за г. Мато Матовъ. Той никога не е казвалъ, че изборътъ му ще бѣде касиранъ и не е разправялъ какво да правятъ за бъдещитъ избори. Околийскиятъ управителъ е билъ поканенъ да присъствува на това събрание, билъ е поканенъ да вземе думата, взелъ е той думата и, между другото, е казалъ на събралитъ се членове на околийската задруга, че на 12 юний ще има изборъ за земеделски камари и е далъ на своитъ съграждани отъ тая околия, на която той е ржководителъ и шефъ, нѣкои упѣтвания въ връзка съ тия избори. Не е ставало и дума за г. Матовъ; не е ставало дума за законодателни избори; не е ставало дума за касиране на избора му и, следователно, не е имало и защо да се прави това питане.

Ако г. Мато Матовъ Истатковъ провѣрѣше по-добре това, което нѣкои негови слушатели приятели сѫ отишли да му кажатъ, нѣмаше да става нужда да губимъ сега времето на Народното събрание съ такива работи.

По отношение второто питане — за разпредѣлението на хранитъ. Въ питането се казва, че крайно партизански, несправедливо и безчовѣчно станало разпредѣлението на отпуснатата царевича, защото били лишени отъ царевича всички села, които не сѫ гласували въ голѣмото си болшинство за онзи кандидатъ, за когото противозаконно агитиралъ лично околийскиятъ управителъ г. Пецевъ. Това не е вѣрно. Не е вѣрно, затуй защото отъ анкетата, която направихъ, се установи, че въ с. Чипоровци, община Чипоровска, дето г. Мато Матовъ е получилъ 656 гласа, а другиятъ кандидатъ, Иванъ Цаневъ Ивановъ, е получилъ 550 гласа, сѫ отпуснати 15.000 кгр. царевича. Въ Лопушанската община, отъ Берковска околия, която влиза въ II Фердинандска избирателна колегия, кждето г. Истатковъ е получилъ 1.047 гласа, а кандидатътъ Иванъ Цаневъ Ивановъ е получилъ 500 гласа, половината отъ гласовѣтъ на г. Истатковъ, сѫ отпуснати 5.000 кгр. царевича.

М. Матовъ: Азъ не говоря за общината, а за селата.

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни)

Министъръ д-ръ Н. П. Николаевъ: Та оплакването, че въ селата и общинитъ, кждето хората гласували за г. Истатковъ, не се давало царевича, не е вѣрно.

М. Матовъ: Вѣрно е, г. министре.

Министъръ д-ръ Н. П. Николаевъ: Вѣрно е, че не сѫ получили царевича селата Смоляновци, Ковачица и Меляне, които се споменаватъ въ питането. Отъ провѣрката, която направихъ, се установи, че на с. Смоляновци презъ 1938 г. не е отпуснатата царевича. Това, обаче, е станало, защото за Фердинандска околия сѫ направени искания за 75.000 кгр. царевича, за Берковска околия сѫ направени искания за 120.000 кгр. царевича, а на дветъ околии сѫ отпуснати по 60.000 кгр. Значи, пълното количество, което е било искано отъ тѣзи околии, не е било отпуснато. Впоследствие допълнително е отпуснато още едно количество царевича. Какъ е раздадено, за него не съмъ правилъ провѣрка.

Въ основата на това оплакване, обаче, има една грѣшка — г. запитвачътъ не взема предвидъ, че раздаването на тѣзи храни не става отъ околийския управителъ, а отъ една комисия, въ която околийскиятъ управителъ е само единъ отъ членоветъ. Тамъ взема участие и представителъ на Дирекцията на храноизноса, тамъ взема участие и околийскиятъ агрономъ. Следователно, не би могло да се допусне, че околийскиятъ управителъ ще има решаващо значение. Много съображения се взематъ предвидъ, когато се решава въпросътъ, на кой населенъ пунктъ да се отпусне храна, особено когато отпуснатитъ храни не сѫ достатъчни по количество да задоволятъ нуждитъ, които се предявяватъ отъ всички страни.

За общината Смоляновци комисията, която е отпускала храни, е взела предвидъ, първо, че тя не е най-бедната община въ Фердинандска околия, а че такава е Чипоровската община, кждето с. Чипоровци е дало на г. Матовъ повече гласове, отколкото на другия кандидатъ. Населението на Смоляновци въ по-голѣмата си частъ е прѣснато по колиби, съ обширни пасбища, достатъчно работна земя, гори и пр., които му даватъ възможностъ да се самозадоволява. Като причини, за да не се отпусне царевича на общината Смоляновци, сѫ изброени следнитъ: първо, че сѫ отпуснати 60.000 кгр. царевича на околията; а не 75.000 кгр.; второ, че общинската управа не е направила искане да се отпуснатъ храни, понеже е имала предвидъ неприятноститъ, на които се е натъкнала при раздаването на храни презъ миналитъ години; трето, че селянитъ отъ село Смоляновци не сѫ си уредили смѣтитъ по отпуснатата имъ взаимнообразно пшеница презъ 1935 г. и то не отъ нѣмане, а повече отъ нежелание, и, четвърто, че общинскиятъ съветъ категорично е отказалъ да впише въ бюджета си каквато и да било помощъ. Самитъ общински съветници сѫ заявили: „Не желаемъ да отрупуваме земята съ данѣци, та да отпускаме помощи на онѣзи, които по цѣли нощи чиянствуватъ.“

Нещастieto на населението отъ с. Смоляновци иде оттамъ, че то въ значителната си частъ е по-скоро склонно къмъ партизанство и службогонство, отколкото къмъ земедѣлие и скотовѣдство. До каква степенъ сѫ занемарени стопанскитъ интереси въ това село въ миналото, може да се види отъ факта, че макаръ да е скотовѣдно село, населението не е знаело да си приготви сирене за собствени нужди, нежели за износъ. За селата Ковачица и Меляне, които сѫ отъ Лопушанската община, Берковска околия, храна не е отпусната, защото се е взело предвидъ, че най-беднитъ села въ тази община сѫ Помеждинъ и Равна и на тѣхъ е отпуснатата храна, а сѣщо така и на село Лопушна, за да може, както е искала самата общинска управа, чрезъ раздаването на храни да си довърши училището, което било крайно необходимо. Прочее, никакво провинение отъ страна на околийския управителъ азъ не виждамъ, при раздаването на хранитъ.

Въ това питане се съдържа и едно оплакване, че околийскиятъ управителъ спокойно посрещналъ масово издаванитъ следъ изборитъ наказателни заповѣди отъ селскитъ кметове, които глобявали безразборно и тормозели и тѣй измѣненото население, и ме пита, не смѣтамъ ли за уместно да внуша чрезъ областния директоръ или направо азъ да предупредя кметовѣтъ отъ околията да спратъ тормоза и безразборното издаване на наказателни заповѣди и да отбѣя всички наказателни заповѣди, издадени следъ 20 мартъ т. г., деня на изборитъ въ околията. Цѣлата на запитвача е ясна: иска да създаде впечатление въ народното представителство и въ обществото, че органитъ на властта, недоволни отъ това, че Фердинандската колегия е изпратила единъ народенъ представителъ отъ типа на г. Матовъ, искатъ сега да накажатъ населението съ цѣла редица наказателни заповѣди. (Възражения) Това е невѣрно. Това е едно на нищо непочиващо твърдение, това е една клевета по адресъ на органитъ на властта, защото отъ

анкетата, която се произведе, се установи, че въ цѣлия периодъ отъ 20 мартъ до 4 юний т. г., когато е произведена анкетата, въ цѣлата Фердинандска околия и въ общинитѣ отъ Берковската околия, които сж припадени къмъ II Фердинандска избирателна колегия, сж наложени три пѣти по-малко наказания, отколкото за сѣщия периодъ презъ 1936 г., и приблизително два пѣти по-малко наказания, отколкото за сѣщия периодъ презъ 1937 г.

М. Матовъ: За какво сж налагани наказания — това е важно.

Министъръ д-ръ Н. П. Николаевъ: Ето за какво сж налагани наказанията. Въ Фердинандската градска община презъ 1936 г. за времето отъ 20 мартъ до 4 юний сж издадени 118 наказателни заповѣди по закона за подобрене на земеделското производство и пр.; презъ 1937 г. за сѣщото време сж издадени 68 заповѣди, а презъ 1938 г. сж издадени 50 и нѣколко заповѣди. Въ Горна-Веренишката селска община за времето отъ 20 мартъ до 4 юний 1937 г. сж издадени 44 заповѣди за глобяване по закона за опазване полскитѣ имоти и пр., по закона за селскитѣ общини и по други специални закони, а презъ 1938 г. за сѣщото време сж издадени 26 заповѣди. Въ Живовската селска община, родното мѣсто на запитвача, сж издадени презъ тази година следнитѣ заповѣди: 13 заповѣди за глобяване нарушителитѣ по закона за опазване полскитѣ имоти и пр. на обща сума 725 л.; една заповѣдъ по закона за селската полиция на сума 50 л.; една заповѣдъ по закона за благоустройството на сума 25 л.; една заповѣдъ по чл. 106 отъ правилника за временната трудова повинность и една заповѣдъ по чл. 26 отъ закона за пѣтищата за изораване и присвояване черенъ селски пѣтъ. Въ Мърчовската селска община за времето отъ 20 мартъ до 4 юний 1937 г. сж издадени всичко 6 заповѣди, а презъ тази година за сѣщото време има издадена една заповѣдъ за глобяване писаря съ еднодневна заплата за неявяване на работа въ канцеларията. Въ Лопушанската община за времето отъ 20 мартъ до 4 юний т. г. сж издадени всичко 5 наказателни заповѣди и то главно по закона за опазване полскитѣ имоти и пр. Не е вѣрно твърдението, че масово били глобявани хората, че безразборно били издавани наказателни заповѣди. Всички наказателни заповѣди сж редовно издадени, мотивирани, за точно указани въ законитѣ нарушения.

Понечее, г. Мато Матовъ Истатковъ можеше да спести на Народното събрание това време, ако дойдѣше при менъ и поискаше да провѣря азъ тѣзи случаи, вмѣсто веднага да отправя питання, които, както виждате, въ края на краищата сж голословни. (Ржкоплѣскания)

Д. Мацанкиевъ: Значи, той излѣзе виновечъ.

М. Матовъ: Кой извърши анкетата, г. министре?

Председателствуващъ Г. Марковъ: Г. министърътъ на вътрешнитѣ работи е готовъ да отговори на питането на г. д-ръ Борисъ Николовъ Даскаловъ.

Имате думата, г. Даскаловъ, да прочетете питането си.

Д-ръ Б. Даскаловъ: (Отъ трибуната) (Чете)

„Г. министре! Известно ли Ви е, че бѣлото въ Пазарджишката държавна болница е станало почти негодно и болнитѣ се обличатъ съ бѣло, което е стигнало до това положение, че вече игла не може да го закрѣпи?

Известно ли Ви е, че въ Пловдивската държавна болница въ очното отдѣление нѣма необходимитѣ инструменти, за което лѣкарътъ на отдѣлението си носи инструменти отъ неговия частенъ кабинетъ, съ които оперира болнитѣ?

Какви мѣрки смѣтате да вземете?“

Председателствуващъ Г. Марковъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи.

Министъръ д-ръ Н. П. Николаевъ: Г. г. народни представители! Азъ благодаря на народния представителъ г. д-ръ Даскаловъ, задето ми отправи това питане, което дава възможность на всинца ни да хвърлимъ единъ погледъ върху това, което става въ болницитѣ и което е много важно. Заявявамъ — по първия въпросъ — че не ми е известно, че бѣлото въ Пазарджишката болница е скѣсано, по простата причина, че не съмъ ималъ време и възможность да видя какво става тамъ. Въ всѣки случай искамъ да отбележа, че грижи отъ страна на Министерството въ това отношение се полагатъ, въ смисълъ, че на болницата е отпускано необходимото количество платно. Така напр., въ 1935 г. сж били отпуснати на Пазарджишката

болница 318 м. платно, презъ 1936 г. — 715 м., презъ 1937 г. — 550 м. и презъ тази година — 1050 м. платно. Отъ провѣрката, която направихме, се оказа, че това платно е бито приготвено въ бѣло и че за 250-тѣ болнични легла, които има въ Пазарджишката болница, дето обикновено сж заети 200 легла, има налице следното бѣло: дюшени 312, възглавници 326, одеала вълнени 511, одеала намучни 299, калѣфи за възглавници 491, чаршафи 1237, халаги 147, ризи 407, гащи 346 — както виждате, едно количество, което не е преизобилно за двесте легла, но което все пакъ е достатъчно, при едно добро стопанисване, да задоволява нуждитѣ. Ако е вѣрно това, което твърди г. народниятъ представителъ, че положението е стигнало до тамъ, че бѣлото не може вече игла да държи, ...

Д-ръ Б. Даскаловъ: Много е скѣсано, г. министре.

Министъръ д-ръ Н. П. Николаевъ: ... Възможно е. — ... трѣбва да има нѣкой дефектъ въ стопанисването. Азъ заявявамъ предъ народното представителство, че мѣрки въ това отношение ще се взематъ.

Що се отнася до факта, че въ очното отдѣление на Пловдивската държавна болница нѣма много инструменти и лѣкарътъ на отдѣлението си носѣлъ такива отъ своя кабинетъ, съ които опериралъ болнитѣ, той не се оказва вѣренъ.

Д-ръ Б. Даскаловъ: Съвсемъ е вѣренъ, г. министре. Моята сестра постѣпи въ Пловдивската болница, гдето я оперираха. И азъ самъ отидохъ до дома на лѣкаря да взема инструментитѣ му.

Председателствуващъ Г. Марковъ: (Звъни) Почакайте! Г. министърътъ Ви отговаря на питането.

Министъръ д-ръ Н. П. Николаевъ: Така шото твърдението на г. Даскаловъ, че въ очното отдѣление на Пловдивската държавна болница нѣма много инструменти, не е вѣрно. Има инструменти. Вѣрно е туй, че докторътъ тамъ си служи съ своитѣ инструменти. Разбрахте ли сега каква е работата? Ако имате малко търпение, щѣхте да разберете.

Д-ръ Б. Даскаловъ: Срѣдства не сж отпускани за инструменти.

Министъръ д-ръ Н. П. Николаевъ: Това не е вѣрно. Срѣдства за купуване на инструменти за болницата сж отпускани. За очното отдѣление на Пловдивската държавна болница ние сме дали: въ 1935 г. — 4.620 л.; въ 1936 г. — 2.580 л.; а въ 1937 г. — 5.790 л. Срѣдствата се равняватъ на една четвъртъ отъ всички срѣдства, които се даватъ за инструменти на болницитѣ и тѣ сж достатъчни, за да си набави болницата инструменти. Отъ провѣрката, която направихъ, се оказа, че болницата има налице инструменти, обаче лѣкарътъ, д-ръ Калевъ, си служилъ съ собствени инструменти при работата, като е заявявалъ, че той върши това, защото му било по-удобно да работи съ инструменти, съ които билъ привикналъ да работи. На тази практика, обаче, ние турихме край и наредихме лѣкаритѣ да си служатъ въ болницитѣ съ държавни инструменти, а не да носятъ свои инструменти (Ржкоплѣскания)

Това имамъ да отговоря. (Ржкоплѣскания)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Г. министърътъ на търговията е готовъ да отговори на питането на г. Кръстю Славовъ.

Има думата г. Кръстю Славовъ да прочете питането си.

К. Славовъ: (Отъ трибуната). (Чете)

„Г. министре! Известно Ви е, че на 14 априль 1928 г. българскиятъ народъ бѣ сполетѣнъ отъ природно бедствие — катастрофално земетресение, което нанесе огромни щети. Въ загубитѣ за българското народно стопанство влиза и Мерицлерскиятъ минераленъ изворъ на който водата се изгуби. Всички разрушения бѣха възстановени, като остана единствено едно отъ голѣмитѣ богатства за България невъзстановено. Положиха се грамадни усилия за намирането на изчезналата вода и най-после миналата година биде намѣрена отново. Правениятъ химически анализъ доказа, че водата съдържа сѣщитѣ химически съединения и цѣлебни свойства, съ това изключение, че въ минералната вода се втича хладка вода, която я разрежда.

За отстранение на последната — хладката вода — е нужно капиталъ, който да я отдѣли и се продължи търсенето на водата до пълното ѣ количество, като за целтъ се предвидятъ кредити и по-нататѣшни действия.

Изворът е единственият по цълебност на стомашни и вътрешни болести. Получил е златен медальон от Лондонската изложба. Водата му се изпраща в бутилки в цял свят.

Надъвам се, че това е известно на г. министъра и затова моля, да ми се отговори: какво е наредено за възстановяване ползуването на меричлерската минерална вода и какво възвръщатъ подведомствените Ви органи да предприемаат.

Един бивш министър е казал, че само с тази вода могат да се платят репарациите на България.

Председателстващ Г. Марков: (Звъни) Моля, г. Славов, питанието само се прочита.

Има думата г. министърът на търговията да отговори на питането. (Глъчка)

Г. г. народни представители! Запитвачът е повдигнал един много важен и сериозен въпрос. Моля, изслушайте отговора на г. министъра.

Министър С. Никифоров: Г. г. народни представители! Известно ви е, че през време на голямото земетресение в България през 1928 г. меричлерската лъковита вода се загуби. Следващият след това земетресение години бяха използвани от всички правителства да бъде намърена тази минерална вода, твърде лъковита по състав, твърде ценена и твърде известна, както знаете, не само в България, но и в странство. За наше щастие едва миналата година, през лятото, меричлерската вода, чрез една шахта, дълбока 13 метра и настрани около 300 метра от бившия извор, е намърена и понастоящем мои инженери удължават шахтата още с 3 метра, за да могат да увеличат дебита, който в настоящия момент е 2 литри в минута. Тръбва да отбележа, че дебитът на водата в миналото, колебаещ се от 0 до 80 литри в минута, днес е постоянен — 2 литри в минута.

Н. Атанасов: Въ секунда?

Министър С. Никифоров: Не, в минута.

Н. Атанасов: Много малко.

Министър С. Никифоров: Миналият дебит се движеше от 0, пресъхваше нкой път и после отиваше до 80 литри в минута — изобилен, както виждате; сегашният дебит е постоянен — наблюдението е извършено — 2 литри в минута, значи, около 2.888 литри в денонощие — достатъчен дебит, г. г. народни представители, за да задоволи нуждите не само за България, но даже да имаме и за износ. Съставът на водата е проврен и е напълно сходен, отговаря на състава на водата в миналото.

Д-р Н. Сахаров: Това е важно.

Министър С. Никифоров: Въ настоящия момент, както казах, инженери работят, удължават още шахтата надолу и надъваме се, че може би в течение на един месец, най-много два, меричлерският извор ще бъде поставен в положение да бъде използван и на ново България ще има своята меричлерска лъковита минерална вода. (Ръкопляскания)

Председателстващ Г. Марков: Минаваме към дневния ред — първа точка — **първо четене на законопроекта за изменение на алинея първа на чл. 7 от наредбата-закон за избиране народни представители за обикновено Народно събрание.**

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретар П. Марков: (Прочита законопроекта изцяло, заедно с мотивите към него — вж. прил. Т. I, № 10)

Председателстващ Г. Марков: Има думата народният представител г. Димитър Мацанкиев.

Д. Мацанкиев: (От трибуната) Г. г. народни представители! Съ настоящето законодателно предложение за изменение наредбата-закон за избиране народни представители за обикновеното Народно събрание се иска от нас да гласуваме едно изменение на алинея първа на чл. 7 от наредбата, с която се урежда въпросът за дневните пари на народните представители. Аз смятам, че твърде бързо и съвършено неуместно се е намърено несъвършенството на избирателния закон точно в този текст, когато в него има толкова постановления, които явно сж в разрез с конституцията, за промяната или

премахването на които ние тук досега не сме сезирани с никакво законодателно предложение. Мене ми се струва, че Народното събрание, след като одобри еп блос редица други закони, чрез които грубо се посъга върху основния закон на страната, днес може би е по-уместно след двумесечни безплодни тук словизлияния, да се занимае с важните и насъжни въпроси, които интересуват българския народ. Самото обстоятелство на поставяне на дневен ред на законодателно предложение, чрез което се иска изменението на избирателния закон само в един пункт и то точно оня, който интересува дневните пари на народното представителство, е най-малкото едно предизвикателство и към българския народ, и към Парламента.

Обажда се: Ей-й-й!

Д. Мацанкиев: Не бързайте, г-да, защото няма да ме убедите в правотата на вашето гледище. Аз ще се обясня. — Вие, които тук от два месеца насам ни говорите за новото в нашия политически живот; вие, които от два месеца ни разправяте за подновяване на парламентарния живот; вие, които говорите тук за политическия разврат на старите партизански режими; вие, които най-много атакувахте миналите Народни събрания за туй, че на народните представители сж плащали месечни заплати, за да обвържат тяхната съвест — вие днес искате от нас да гласуваме ние самите за себе си дневни пари за време, прекарано в отпуск, през което всеки един от нас ще да се занимава с своите частни работи.

Г. г. народни представители! Въпросът е голям, извънредно голям и принципен. Наистина, няма нищо по-елементарно, по-справедливо, когато народен представител напуска своите частни работи, за да се занимава с обществени работи, да се занимава с държавни работи, да му се плати възнаграждение за времето, което той ще отдели за обществените и държавни работи. И ако искате, единственото здраво начало, единственото добро нововъведение, което вие направихте в избирателния закон, то е точно онова законоположение, с което поставихте край на стария политически разврат, който съществуваше до 19 май. Вие проведохте принципа, народен представител да получава не месечно възнаграждение, безразлично дали заседава Камарата или не; вие прокарахте туй начало, което наистина е едно начало на заздравяване, едно начало здраво и положително. Само когато Камарата има заседания, когато народният представител напуска своите частни работи и тръбва да заседава тук, справедливо е, уместно е да получи възнаграждение, защото той тръбва да отдели от своето време, той тръбва да харчи свои средства за просвещението си, той тръбва да купува книжнина, за да бъде полезен на своя народ и на своята държава. Вие правилно чрез своя избирателен закон лишихте народния представител от дневни през време, когато той не заседава тук.

От какво начало вие изхождате тогава, кое ви бѣше ръководната мисъл? Вашата ръководна мисъл бѣше най-напредъ тази: да внесете единъ моралъ, една нравственост, да привържете народния представител тукъ презъ цялото време на сесията да заседава, като се отдели отъ своите частни работи. Да, това е едно здраво начало. Днесъ, обаче, вие искате да направите едно отклонение, което на пръвъ погледъ е маловажно. Вие искате да узаконимъ ние, народните представители, едно положение, споредъ което и тогава, когато вземаме отпускъ, за да се занимаваме съ нашите частни работи — когато азъ, адвокатътъ, отида да гледамъ едно дѣло въ провинцията; когато вие, стопански деятелъ, отидете да си гледате вашата вършачка или вашето имение; когато вие, лѣкаръ, отидете да си гледате частната работа — да си получаваме депутатскитъ дневни.

Г. г. народни представители! Въпросътъ, пакъ ви го повтарямъ, е важенъ и сжщественъ. Въпросътъ не е дребенъ, защото вие сте въ надвечерieto на разглеждане точка пета отъ дневния редъ, където фигурира едно ново предложение. Вие ще искате скоро отъ насъ да гласуваме решение, съгласно което ще трѣбва комиситъ да се звикатъ презъ лѣтото, за да вършатъ работа, за да могатъ, съвидно, народните представители пакъ да получаватъ своите дневни. И азъ ви питамъ васъ всички: колко ви остава, г. г. народни представители, да минете къмъ онуй страшно и мрачно минало, което вие тъй обичате да атакувате? Само една крачка още. Следъ като съ едно решение тукъ вте свикате всичкитъ комисии, въ които влизатъ сто и нѣколко души народни представители; следъ като ви гласувате дневни презъ времето, когато ще си

гледаме нашите частни работи — само една крачка ви остава да минете към онуй позорно минало, срещу което говорите: да предвидите непрекъснатото днешни и за останалите 50 души от опозицията, за да превърнете Парламента в това, което беше до 19 май. (Възгласи)

Впросът, г. г. народни представители, е важен и сериозен. Недейте ме пререкава, защото няма да ме убедите чрез вашите пререкания и чрез вашите заглушавания на моя глас. Той може да остане сам. Може да остане единствен.

Председателстващ Г. Марков: Никой не Ви закача, г. Мацанкиев.

Д. Мацанкиев: Впросът, който аз повдигам е голъм, г. г. народни представители. Казвам ви че впросът е важен, преди всичко защото едно подобно законоположение най-напред ще се отрази зле — трябва да бъдете достатъчно искрени, достатъчно чистосърдечни да го признаете — върху работата на Парламента. Въ какъв смисъл? Тъй или иначе, принципът, че на народния представител се заплаща само времето, което той употребява за обществена работа, че нему се заплаща само времето, което той отделя тук за държавните интереси, този принцип задържа народния представител в тая зала, кара го да влага по-голям интерес и в работата на комиситъ, и в работитъ на Парламента, за да бъде полезен на народа и държавата си. Азъ апелирамъ към вашата съвестъ, азъ апелирамъ към вашето чистосърдечие, да ми кажете: следъ като ние си гласуваме дневни презъ време на отпускитъ, колцина отъ васъ ще се задържатъ тукъ въ заседанията да слушатъ речитъ на вашитъ колеги и другари, да употребяватъ зрето си изключително за обществена и държавна работа? Можете ли да си представите какво ще излезе? Вие разправяте че преди 19 май имало случаи когато Народното събрание вземало решения съ 19—20 души по много важни държавни впроси. Можете ли да ми отговорите, коя беше причината да стигне Народното събрание до тамъ, да присъствуватъ въ заседанията такъвъ малъкъ брой народни представители? Ами че комиситъ, които вие сега назначавате, г. г. народни представители, въ които вие участвувате, няма ли да почнатъ скоро — да се изразя съ изр за на покойния Петко Славейковъ — да се разкомисватъ сами по себе си. . . .

Председателстващ Г. Марков: (Звъни) Моля, г. Мацанкиев.

Д. Мацанкиев: . . . и ние да виждаме въ заседанията на комиситъ да участвуватъ отначало 15—20 души, а после да вършатъ работата само 2—3 души както и да присъствуватъ въ заседанията на Народното събрание само по 15—20 души? Кой отъ васъ ще може да ме убеди, че няма да стигнемъ до тамъ? Вие вжидате, че впросътъ не се касае само за едно нравствено начало, за една справедливостъ, но се касае за една практичностъ, за интереситъ на Народното събрание и за неговия престижъ.

Но, г. г. народни представители! Азъ искамъ да спра вашето внимание и върху друга страна на впроса. Ами че всичко ли ние уредихме, всичко ли наредихме презъ тия два месеца, които ние губимъ тукъ?

Нъкой отъ нар. представители: Вие единъ месецъ избягахте.

Д. Мацанкиев: Кои голъми впроси разрешихме, които интересуватъ българския народъ? Кои голъми проблеми разрешихме, даже ако щете въ рамкитъ на избирателния законъ, който съдържа постановления не само явно противоконституционни, но и постановления, които засъгватъ независимостта и свободата на мнението на народния представител? Има законоположение, въ което се говори, че ако за единъ народенъ представител се докаже, че е подалъ декларация съ лъжовно съдържание, може да му се отнеме мандатътъ. Ами че, ако е впросъ вие да ревизирате избирателния законъ, отъ чл. 7 ли тръбваше да започнете? И азъ ви питамъ: ние, които тукъ три седмици употребихме въ разисквания по касиране на народни представители; ние, които тукъ три седмици загубихме въ дебати по отговора на тронното слово; ние, които тукъ два месеца си губихме времето, нито единъ стопански проблемъ не сме разрешили!

Нъкой отъ нар. представители: Лъжешъ!

Председателстващ Г. Марков: (Звъни)

Д. Мацанкиев: Ние, които не отговорихме на нито една народна нужда, отъ чл. 7 на избирателния законъ ли

тръбваше да започнемъ реформитъ на онова законодателство, състоящо се отъ декрети и наредби, издавани въ продължение на 4 години? Отъ тукъ ли тръбваше да почнемъ, г. г. народни представители?

Нъкой отъ нар. представители: Ами отъ къде?

Д. Мацанкиев: Моля. Нито вашитъ закачки гукъ, отъ дъсно, ще ме смутятъ, нито противното мнение на който и да било. Азъ говоря по убеждение, ще имате търпение да ме изслушате, пъкъ вие сте болшинство и ще гласувате вашия законопроектъ. Казвамъ ви: впросътъ е голъмъ. Защото едно Народно събрание, което не можа да намъри тукъ пътища и срѣдства да наложи поставянето на дневенъ редъ на проблема за облекчение на длъжницитъ, на впроса за политическата амнистия — единъ голъмъ общественъ впросъ — на законопроектъ за отмибяване на закона за държавенъ контролъ върху сдруженията, на други и други впроси, които съ животрептущи и интересуватъ днесъ българския народъ, питамъ ви азъ: това Народно събрание въ какво може да се похвали? Г. г. народни представители, много законопроекти се внесоха. Народнитъ представители отъ опозицията депозираха още въ първото заседание законопроекти за амнистия, следъ туй законопректъ за премахване надзора върху печата, законопроектъ за премахване държавния контролъ върху сдруженията.

И. Златаров: Това стопанска политика ли с?

Д. Мацанкиев: Ще ви кажа и за стопанскитъ впроси. Народниятъ представител г. Петко Стояновъ ви депозира тукъ едно запитване върху стопанската политика на днешното правителство. Той искаше да се постави на разискване, дори по пътя на едно парламентарно запитване, единъ голъмъ впросъ, който интересува цялия български народъ. Не ви ли е известна съдбата на това запитване, питамъ азъ?

Председателстващ Г. Марков: (Звъни) Говорете по предмета, г. Мацанкиев. Съобразете се съ правилника. Права Ви бележка.

Д. Мацанкиев: Г. министъръ Гуневъ чрезъ едно инсценирано питане дойде да направи своето изложение за да предотврати всѣкакви разисквания по този впросъ.

Председателстващ Г. Марков: (Звъни) Права Ви бележка, г. Мацанкиев.

Д. Мацанкиев: Азъ питамъ, понеже инициативата за дневния редъ не е наша — дневниятъ редъ се чете отъ тукъ (Сочи министерската маса) — кога отъ тукъ въ продължение на два месеца, върхуки нашата упорита борба, впроситъ, които интересуватъ българския народъ, се поставиха на разглеждане?

И. Петровъ: (Къмъ председателстващия) Този господинъ, безъ всѣкакъвъ моралъ, или ще говори по предмета, или азъ ще Ви кажа кой е той.

Председателстващ Г. Марков: (Продължително звъни) Моля, г. Мацанкиевъ, говорете по предмета.

Д. Мацанкиевъ: Питамъ ви азъ: какъ ще прозвучи фактътъ?

И. Петровъ: Единъ агентъ на чужбина, единъ човѣкъ, който се отчита предъ патронитъ си въ чужбина — скоро ще ви докажа това — този безсрамникъ не може да държи тонъ на прокуроръ предъ народното представителство.

Председателстващ Г. Марковъ: Г. Мацанкиевъ, говорете по предмета, иначе ще Ви отнема думата. Има правилникъ, има редъ.

Д. Мацанкиевъ: Азъ говоря по предмета, г. председателю, въ връзка съ чл. 7 отъ избирателния законъ. Азъ моля да ми осигурите свободата да се изкажа. — А на г. Иванъ Петровъ, председател на комисията по касирането на народни представители, ще му кажа: още не сте ме касирали и вината не е моя, че не сте направили предложение за това. И докато съмъ още тукъ, няма да се отървете отъ менъ и ще ми дадете свободата да се изкажа — няма да ме прекъсвате. (Възгласи)

Председателстващ Г. Марковъ: (Звъни) Моля, г. г. народни представители, оставете оратора да говори по предмета.

Д. Мацанкиевъ: Азъ казвамъ: когато ние тукъ два месеца си губимъ времето, когато не се поставятъ . . . (Възражения)

Нъкой отъ нар. представители: Стига!

Председателстващъ Г. Марковъ: Г. Мацанкиевъ! Не сме си губили времето. Дръжте смѣтка за приказките си! Народното събрание не си е губило времето, а си е изпълнявало дълга. Правя Ви предупреждение.

Д. Мацанкиевъ: Питамъ ви азъ: следъ всичко това, какъ ще прозвучи долу въ народните маси поставянето на разискване въпроса за дневните на народните представители? (Възражения)

Д-ръ Н. Найденовъ: Вие ли ще приказвате за дневните на народните представители!

Д. Мацанкиевъ: Г. г. народни представители! Самото поставяне на дневен редъ на този въпросъ ще прозвучи като една жестока прония и незаслужена гавра съ българския народъ.

Д-ръ Н. Найденовъ: Вие ако имате чужди пари, за да живѣте, ние нѣмаме чужди пари. Това сѣ бедна хора.

Д. Мацанкиевъ: Нѣма да ме смутите, г. д-ръ Найденовъ!

Д-ръ Н. Найденовъ: Какъ не Ви е спамъ! Чуждо платено оржие! И Вие ще приказвате! Вие имате чужди пари. Ние нѣмаме чужди пари. Това сѣ бедни хора, които трѣбва да живѣятъ.

Д. Мацанкиевъ: Вие сте чуждо платено оржие! Вие служите на чужда кауза! Не азъ съмъ агентъ на чужда пропаганда! (Възражения)

Д-ръ Н. Найденовъ: Ние не служимъ на чужда кауза! Вие сте чуждо платено оржие! Нѣмате срамъ!

Нъкой отъ нар. представители: (Къмъ Д. Мацанкиевъ) Прочетете досието за Васъ въ Дирекцията на полицията. Вие сте дори саморъчно показанията си.

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Моля!

Д. Мацанкиевъ: Азъ съмъ български гражданинъ и когато говоря, трѣбва да ме слушате.

Д-ръ Н. Найденовъ: Засрамете се! Единъ народенъ представителъ не може да говори така Никой народенъ представителъ не може да хвърля каля върху цѣлото народно представителство. Какъ може той да приказва така безотговорно!

Д. Мацанкиевъ: Не сте Вие, който ще кажете дали мога да говоря или не. Азъ мога да кажа, че наистина сте агентъ на чужда пропаганда. Азъ държа за конституцията и се мъча да разгледамъ единъ въпросъ съ нужната сериозностъ и обективностъ. Вие трѣбва да ме слушате.

Д-ръ Н. Найденовъ: Говорете малко по-другояче. Вие говорите празни приказки. Ние Ви слушаме сума време.

Нъкой отъ нар. представители: (Къмъ Д. Мацанкиевъ) Вие и днесъ заблуждавате хората. Правите темагогия. Само за дневните презъ време на отпуската трѣбва да говорите, а не за чужди пари за цѣла година. Защо лъжете?

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Моля!

Д. Мацанкиевъ: А бе, г. г. народни представители отъ болшинството, . . . (Възражения).

Д. Марчевъ: Предложете депутатския мандатъ да бѣде почетенъ.

Д-ръ Н. Найденовъ: Говори глупости!

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Г. г. народни представители! Оставете бюрото да ръководи заседанието. Моля, г. Найденовъ!

Д-ръ Н. Найденовъ: (Къмъ Д. Мацанкиевъ) Не Ви е срамъ! Азъ съмъ беденъ човѣкъ. Азъ съмъ дошелъ тукъ не да служа на чужда държава, като Васъ.

Д. Мацанкиевъ: Вие вчера казахте на единъ министъръ, че е лъжецъ. Седнете си на мѣстото!

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Г. Мацанкиевъ! Моля, говорете по предмета.

Д. Марчевъ: За отпуските кажете.

Д. Мацанкиевъ: (Къмъ д-ръ Н. Найденовъ) Идва съ една интерпелация, съ една опредѣлена целъ — да оскърбява. Вчера г. Найденовъ си позволи да нарече единъ министъръ лъжецъ и никаква санкция не му се наложи, а днесъ г. председателятъ не ми осигурява свободата да говоря.

Председателстващъ Г. Марковъ: Вие не искате да знаете, когато Ви правя изобличение.

Д. Мацанкиевъ: Него вчера го моляхте цѣлъ часъ, а днесъ сѣмниятъ господинъ не ми позволява да се изкажа.

Председателстващъ Г. Марковъ: Не сте поискали да Ви защитя. Г. Найденовъ Ви обвинява, че сте чуждо оржие. Азъ ще Ви дамъ думата да се обясните по това, щомъ поискате. (Глъчка)

Д. Мацанкиевъ: Азъ съмъ народенъ представителъ и нѣма да напусна тази трибуна. Може да не уйдисва на г. Найденова, но азъ ще говоря.

Д-ръ Н. Найденовъ: Вие се намирате въ Парламента, а не въ Диаръ-Бекиръ. Касае се за отпуски. Това, което говорите, е срамътъ.

Нъкой отъ нар. представители: Съ тая озлобеностъ той ще говори за свобода! (Глъчка)

Председателстващъ Г. Марковъ: Г-да! Седнете си на мѣстата. Трети пътъ ще го предупредя и ще взема мѣрки. Г. Мацанкиевъ! Говорете по предмета.

Д. Мацанкиевъ: Г. г. народни представители! Азъ вървя по моя пътъ.

Т. Стоилковъ: (Казва нѣщо).

Д. Мацанкиевъ: Г. председателю! Осигурете ми свободата. Ще чакамъ да се успокоятъ. Азъ нѣмамъ гласъ. Времето тече.

Председателстващъ Г. Марковъ: Спазвайте правилника и искайте пълна гаранция за говоренето си.

Д. Мацанкиевъ: Г. г. народни представители! Излишно е раздражението, което предизвиква у васъ заетото отъ мене становище. (Възражения) Моля ви се, азъ поддържамъ едно становище.

Нъкой отъ нар. представители: Смъртникъ предъ издихание.

Д. Мацанкиевъ: Ако не съмъ правъ, ако върша темагогия, върша я за моя смѣтка. Тукъ има едно Народно събрание; тукъ има народни представители, които ме слушатъ и ще си направятъ заключението за мене. Но азъ не мога да разбера вашето раздражение. Наистина, ако се касае въпросъ за малката материална жертва, която азъ искамъ отъ васъ — да се откажете вие отъ едно много малко право, за да не пожертвувате единъ голѣмъ принципъ, позволете да ви кажа, че не сте прави. Защото, питамъ ви азъ: какво представлява, уважаеми г. г. народни представители, за васъ малката жертва, която се иска въ името на единъ голѣмъ принципъ — да се откажемъ отъ дневните си пари, когато се занимаваме съ нашите частни работи? Каква жертва е наистина това за насъ, когато ще отидемъ да гледаме частните си работи, да се откажемъ отъ 400 лева? Какво представлява, питамъ азъ, тя, въ сравнение съ оная трагедия, която изживява българскиятъ народъ? Цѣла България е пламнала, а вие не искате да се откажете отъ 400-тъ лева, когато отидете да си гледате вашите частни работи. А можете да предвидите едно изключение, което единствено може да намѣри разумно оправдание — когато народниятъ представителъ бѣде възпрепятствуванъ законно да се яви тукъ да изпълни своя дългъ, очевидно, че трѣбва да му се заплати. Но кой ще бѣде тоя случай? Това ще бѣде случаятъ на тежко заболяване, което ще му попрѣчи да дойде да изпълни дълга си тукъ. Но справедливо ли е, морално ли е, да ида азъ

да си гледам адвокатската работа, а тук 400-тй лева да вървят? (Възражения) Г. г. народни представители! Дори ако това ви се стори като жертва, най-после дайте тая малка жертва въ името на единъ голъмъ принципъ, въ името на едно голъмо начало. (Глъчка) Защото трѣбва да се заплати трудътъ само на оня, който работи.

Г. г. народни представители! Живѣемъ въ тежки и говорни времена; живѣемъ въ тежки и бременни отъ къмъ събития времена.

Нѣкой отъ нар. представители: Ей-й-й! Това не го знаехме!

Д. Мацанкиевъ: Недейте мисли, че съ праздни приказки, колкото и да сж хубаво изказани отъ тая трибуна, можемъ да внесемъ нѣщо ново въ нашата общественостъ. Никакви праздни приказки не могатъ да измѣнятъ една печална действителностъ. Безъ себеотрицание, безъ готовностъ за жертви отъ страна на всѣкого, никаква обнова, никакво подновяване на нашия Парламентъ не може да стане. И азъ смѣтамъ, че ония, които сж допринесли за поставянето на дневенъ редъ на туй законодателно предложение, правятъ твърде лоша услуга и на Парламента, и на народното представителство. При липса на каквато и да било друга творческа и положителна работа въ продължение на нашия двумесечни заседания, да се занимаваме съ тоя въпросъ въ надвечерие на закриване извънредната сесия на Народното събрание — това е моето убеждение и ще ви го кажа — следъ като знаемъ какво отражение е имала срѣдъ обществото нашата двумесечна работа, споредъ менъ, това значи да теглимъ последния куршумъ на нашия Парламентъ.

Нѣкой отъ нар. представители: Ей-й-й!

Д-ръ Н. Найденовъ: (Къмъ Д. Мацанкиевъ) Ти ли ще пазишъ Парламента?

Д. Мацанкиевъ: Защото всѣки съ право ще каже за насъ: мъчихме се, народе, за тебе два месеца и едва себе си наредихме! (Възражения).

Председателстващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г. Йосифъ Робевъ.

Д. Мацанкиевъ: Безъ себеотрицание и жертви нѣма нищо да направите. Всичко друго е праздни приказки и демагогия. Себеотрицание и жертви. (Глъчка).

Председателстващъ Г. Марковъ: Моля, г-да пазете тишина.

И. Робевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Когато тоя въпросъ, предметъ на днешното предложение, се подхвърли между народнитъ представители изъ дулоаритъ, поводъ за това бѣше заболяването на единъ нашъ другаръ. Тогава ние прегледахме наредбата-законъ за изборитъ и разбрахме, че народенъ представителъ, когато отсъствува отъ заседанието на Народното събрание по каквато и да е причина, не може да получава своето възнаграждение. И когато се докладваше и приемаше правилникътъ за вътрешния редъ на Народното събрание, по който правилникъ се изказаха повече отъ 70 души оратори, никой не намѣри да се противопостави на приемането на чл. чл. 90 и 91, въ които, въ противоречие съ закона, се казва, че народенъ представителъ, който отсъствува безъ разрешенъ отпускъ не получава своитъ дневни.

Д. Мацанкиевъ: Какво искате да кажете съ това?

Нѣкой отъ нар. представители: Никой не те пита тебе.

Д. Мацанкиевъ: Искате да измѣните закона съ правилника. Правилникътъ мина контрабанда.

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Моля, г. Мацанкиевъ, не прекъсвайте постоянно оратора.

И. Робевъ: Г. Мацанкиевъ! Азъ искамъ да кажа само туй, което говоря, . . .

Д. Мацанкиевъ: Себеотрицание трѣбва.

И. Робевъ: . . . и не искамъ да говоря нѣщо повече отъ туй, което Вие премълчавате.

Д-ръ Н. Найденовъ: (Къмъ Д. Мацанкиевъ) За себеотрицание ще говоришъ ти!

Д. Мацанкиевъ: Нѣма да ме убедите, и самъ да остапа.

И. Робевъ: Вие никога нѣма да бѣдете повече отъ единъ. Най-много съ Васъ ще трѣгне оня нещастенъ човѣкъ, когото искате да смачкате и морално.

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Моля Ви се, г. Робевъ, за една минута. — Г. г. народни представители! Г. Мацанкиевъ за втори пътъ приписва на Народното събрание, че върши дѣла контрабанда. Въпрѣки че го предупредихъ, той не взема актъ отъ това и втори пътъ казва същото. При това положение азъ смѣтамъ, че вие трѣбва да си кажете думата за единъ народенъ представителъ, който не взема актъ отъ предупрежденията на председателството.

Д. Мацанкиевъ: За лично обяснение трѣбва да ми дадете думата.

Председателстващъ Г. Марковъ: За туй азъ ще искамъ да питамъ народното представителство: за непокорността на този народенъ представителъ, който тормози реда въ Народното събрание, каква санкция да приложимъ къмъ него? Този народенъ представителъ трѣбва да го накажемъ.

Нѣкой отъ нар. представители: Нѣма нужда.

Д. Мацанкиевъ: Дайте ми думата за лично обяснение. Правилникътъ Ви задължава да ми я дадете. Пазете престижа на Народното събрание. Той и безъ това е намалялъ.

Председателстващъ Г. Марковъ: Какъ нѣма нужда. Единъ народенъ представителъ, който не зачита реда, азъ не мога да го оставя безъ наказание и затуй моля да се съгласите за днешното заседание да бѣде отстраненъ г. Мацанкиевъ.

Д. Мацанкиевъ: За лично обяснение ми дайте думата; преди да ми наложите санкцията, трѣбва да ми дадете думата.

Председателстващъ Г. Марковъ: Азъ съобщавамъ на народното представителство, че за днешното заседание г. Мацанкиевъ, който се показва крайно непоправимъ, въпрѣки бележитъ, които му направи председателството, се счита отстраненъ.

Продължавайте, г. Робевъ.

И. Робевъ: Г. г. народни представители! Този „много важенъ“, този „много сериозенъ въпросъ“, споредъ преждеговорившия, който къмъ края на речта му стана единъ много малъкъ въпросъ, е занимавалъ не само днесъ, но всѣкога народното представителство, когато е ставало дума за неговото възнаграждение, защото никѣде въ свѣта нѣма парламентъ, въ който народнитъ представители да не се възнаграждаватъ. Това е още повече задължително за насъ, където имаме само Народно събрание, въ което се решаватъ най-голѣмитъ въпроси, което чертае пътя на развитието на държавата и нейното укрепяване. Ние трѣбва да бѣдемъ внимателни къмъ народнитъ представители, поради туй, че у насъ нѣмаме сенатъ, нѣмаме втора камара, следователно, не можемъ да си позволимъ лукса да докараме народнитъ представители отъ Парламента до положението често пъти да изневѣрватъ на своитъ разбирания, на своитъ убеждения, по причини, които стоятъ вънъ отъ тѣхъ.

М. Баръмовъ: Като имъ се плаща отъ вънъ.

И. Робевъ: Защото знайно е, че даже обикновениятъ чиновникъ, когато му нарушатъ неговия частенъ бюджетъ, който е основанъ върху възнаграждението, което получава, ще потърси нови пътища, по които да внесе уравновесение въ този бюджетъ.

Вѣрно е, че въ миналото, което отъ толкова много страни се отрицава, имаше едно негодуване отъ страна на народа, поради непрекъснатитъ плащания на ваканцитъ на Народното събрание. Но то не бѣше заради туй, защото тия пари, които се даваха, оголѣваха, оглозгваха народния гръбъ, а заради туй, защото народното представителство въ редовнитъ сесии се занимаваше съ много работи, които не интересуваха народа, а отдѣлнитъ партии, и когато се уморяваше, даваше си платенъ отпускъ.

Д. Мацанкиевъ: А днесъ?

И. Робевъ: Днес, когато ние искаме да създадем един творчески парламент, ние не можем да лишим от възнаграждение отдални народни представители, които по причина на болест или по някоя друга важна причина отсъствуват от заседанията на Народното събрание. Че защо ще трябва да мислим, че ония, които поискат отпуск, са непременно мошеници и недобростъпни хора?

Въз правилника за вътрешния ред е казано изрично: „Отпуск, който се иска с заявление до председателството, съдържащо причините за искания отпуск“. Следователно, председателството има всичките възможности да прецени дали известни причини са от такова естество, че да се съгласи да разреши отпуск на даден народен представител. Аз съмтам, че в тази Камера няма да се намерят хора, които да искат да изкористят едно разпореждане на правилника, за да отидат да вършат своя собствена работа въ ущърб на парламентарната работа и да искат да им се плаща за това отсъствие. Ако един народен представител заболяе, ...

Д. Мацанкиевъ: А, не, само за болест може.

И. Робевъ: ... ако един народен представител претърпи едно нещастие въ своето семейство, без да бъде той болен, ще му забранят ли да отиде да погребее собствената си рожба, или собствената си майка? (Ръжкоплъскания)

Д. Мацанкиевъ: Ами днес българският народ не страда ли?

И. Робевъ: За българския народ ние ще имаме винаги време да говорим, но българският народ никога няма да протестира срещу туй, че въ два месеца отката заседаване има само 46 или 47 души, които са поискали отпуск.

Д. Мацанкиевъ: Без лични жертви нищо няма да направите, г. Робевъ.

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни)

И. Робевъ: Моля Ви се, г. Мацанкиевъ, аз не съм отсъствувал и няма да отсъствам нито една минута от тук. Аз не съм поискал отпуск и няма да поискам.

М. Баръмовъ: Той се разписва и отсъства.

И. Робевъ: Но аз искам да изтъкна едно справедливо положение, че не може да бъде лишен народният представител от правото да поиска отпуск ден или два, или пет, или десет, въ една сесия, според нуждите, които ще му се явят. Питамъ ви аз: къде въ свѣта най-обикновения чиновник, въ най-обикновеното частно предприятие, се лишава от правото на платен отпуск? Къде го има туй? Защо ще трябва да повтаряме сцените, които ставаха въ миналото?

Д. Мацанкиевъ: Вие ще докарате това минало.

И. Робевъ: Въ миналото ще се внесе предложение да се увеличат дневните от 20 на 30 л., ще излъзат отъкъ по кулоарите, всичките са съгласни и казват: „Тежко е положението, нека да спасим народния представител от това да стане рушветчия; нека да се направи предложение, ще го подкрепим всички“. Но ще дойдат тук от срѣди, като тая на г. Мацанкиевъ, ще скачат и ще започват филипки: „Народът изгладнява, децата му мрат, ходят гладни, вие искате да увеличавате дневните!“ И когато излъзе законът на трето четене, първото, които се качаха горе при счетоводителя, бѣха тъкмо тѣ. (Ръжкоплъскания)

Д. Мацанкиевъ: (Възразява нѣщо)

И. Робевъ: Ние желаем по този въпрос да бъдем начисто. И аз, ако вземах думата, вземах я само затуй, защото въ провинциалната преса тенденциозно се съобщава за съдържанието на предложението.

Д. Мацанкиевъ: 400 лева са достатъчни, когато работимъ.

И. Робевъ: Ние искаме народният представител да бъде гарантиран въ неговото вземане. И тази мисъл не е само мисъл на един или на двама, на приобщени или на неприобщени. Това предложение е подписано отъ най-различни хора.

Д. Мацанкиевъ: Тоя въпрос засѣга всички ни.

И. Робевъ: Общо е констатирането на нуждата да се гарантира на народния представител неговото възнаграждение, когато работи или когато, по важни причини, е възпрепятствуван да работи — въ дните, когато той е поискал отпуск.

Може ли да се твърди, че народният представител, който има най-важната функция въ държавния живот, ще направи всичко възможно, за да потъпче собствената си съвест, собствените си разбирания, собствените си убеждения и собствения си морал, за да изкористи своето положение и да злоупотреби съ оная свобода, която му дава правилникът, като взема отпуск? Аз не мога да слѣза толкова низко, за да погледна на народните представители така, както се желае да се погледне — че въ тѣх липсва всѣкакъв морал, всѣкаква съвест, че въ тѣх липсва най-елементарната почтеност.

Нѣкой отъ нар. представители: Само Мацанкиевъ я има!

И. Робевъ: Мене ми се струва, че ако се направи една анкета за тѣзи, които са отсъствували, ще се види, че отъ два месеца насам, откакто заседава Народното събрание, до ден днешен, нито един народен представител не е злоупотребил съ това право, което има по правилника. Около 47 или 48 народни представители са взели по един ден отпуск, и това са все хора от провинцията, които са далеч от това, което са оставили — един оставил работилница, друг оставил ниви, друг оставил писалище, друг оставил своя работа — взели отпуск, за да отидат да навидят това, което са оставили, да дадат своите директиви, да дадат своите напътствания и да се върнат пакъ. Вие искате народният представител окончателно ли да се откъсне от своята работа? Да се професионализира ли? Това не може да го искаме от един народен представител.

Аз съм дълбоко убеден, че въ бъдеще, когато Народното събрание даде действително ярки доказателства, че то ще бъде един творчески център, че то ще бъде място за творчество, при усложнения държавен живот въ всички негови области, ще се наложи едно постоянно заседаване на Парламента, въпрѣки всички прѣчки, откъдето и да идат тѣ, защото е невъзможно за Народното събрание въ един период отъ 2, 3 или 4 месеца да извърши всичката оная огромна работа, която му тежи. От това нито народното стопанство, нито народната психика, нито нѣщо ще има да губи. Заради туй въ по-културните народи, към които всѣкога ни препращат, се е установила тая практика. Но, поради порочното минало у насъ, поради лошото използване на всичко това, се създаде една психология, създаде се едно убеждение, че народните представители вършат всичко, за да си създадат само място за занимание, отъ където да черпят доходи за своето прехранване, като професионалисти. Срещу това съм реагирамъ, реагирамъ и ще реагирамъ.

Но, г. г. народни представители, въпросът има и друга страна. Питамъ ви аз: ако няма никаква санкция за отпуските, въ какво положение може да изпадне бюрото на Народното събрание? Когато зная, че няма да получа моето възнаграждение, ако отсъствамъ, макаръ че съм бил болен, макаръ че съм отишел по обществена работа или по каквато и да било, защо ще искам отпуск? И не може ли въ такъв моментъ бюрото на Народното събрание да почва заседанията безъ депутати! Все трябва да има една малка санкция.

Д. Мацанкиевъ: Предложете санкция.

И. Робевъ: Бюрото на Народното събрание трябва да знае съ какъв материал разполага, колко души са тукъ. Санкцията може да се увеличи.

Д. Мацанкиевъ: Съгласен съмъ.

И. Робевъ: Нямамъ нищо противъ — ама вие ще викнете веднага, че това е противоконституционно — за три неоправдани отсъствия, следъ провѣрка отъ бюрото, да се снем пълномощието на един народен представител. (Ръжкоплъскания) Ще се съгласите ли вие на това? Но веднага ще кажете: „Ами основния законъ вие ще погизите!“ Не може съ такъв инатъ, г. Мацанкиевъ! Въ Сливенъ има една поговорка: „Яхъръ трѣгва, катъръ не трѣгва“. Тукъ, въ Народното събрание, такъв инатъ не може да се проявява. Трѣбва да вървимъ въ общо разбирателство поне по тѣзи въпроси; не бива да се използватъ демагогски. Защо трѣбва да плачете за този народ, защо ще трѣбва да хвърляте упрѣци върху Народното събрание, че то не работило, че два месеца само приказвало? Ами въ тѣзи два месеца

Вие сте присъствували един месец. Провърете, за да видите, че въ първият пет дена вие сте държали повече от пет речи.

М. Баръмовъ: Той приказва най-много.

И. Робевъ: Вие сте приказвали, г. Мацанкиевъ, най-много.

Д. Мацанкиевъ: Отстраняванъ съмъ . . .

И. Робевъ: Защо ще трѣбва да ограничавате правата на другитѣ ще говорятъ по въпроситѣ, които интересуватъ Народното събрание? Говорило се е и ще се говори, защото тукъ никой не е извиканъ да копае или оре. Тукъ сме извикани да говоримъ, но да говоримъ мъдро, да говоримъ разумно. За да бѣде това говорене начало на едно творчество. Това е всичкото! (Ржкоплѣскания)

Председателстващъ Г. Марковъ: Завършете, г. Робевъ.

И. Робевъ: Завършвамъ. — Но вие въ своята критика казвате: „Вие подготвяте едно предложение, съ което ще осигурите постоянното заседаване на една частъ отъ народнитѣ представители“. Този въпросъ се разрешава по чл. 32 на правилника. Тамъ е казано ясно: когато комисиитѣ заседаватъ между сесии, Народното събрание решава колко време да заседаватъ точно, въ опредѣленъ периодъ отъ време. Върху тѣзи работи приказвахме много, върху тѣзи работи ще приказваме, когато се разглежда това предложение, какво трѣбва да бѣде и какво не.

Ако предложенията се посрѣщатъ съ една по-голяма сѣрдечностъ, може да има даже единъ органически недѣгъ въ известни положения, но ние ще му намѣримъ колая да изплуваме, за да намѣримъ по-правилното, по-доброто решение. Но когато по поводъ на едно предложение, въ което нѣма абсолютно никаква задна мисълъ, никаква предвзета мисълъ, вие излизате да се нахвърляте съ такава стрѣвъ, какъ е тогава възможността да разрешимъ ние голѣмитѣ въпроси? Ако вие бѣхте излѣзли да кажете, да поискате спокойно да се формулирате: да се постави, че народниятъ представителъ се ползува съ платенъ отпускъ, когато отсъствува, да кажемъ, по болестъ, или поради нещастие въ семейството, или поради това, че има да отбива нѣкаква обществена повинностъ и пр. и пр. — тогава ще намѣримъ начинъ да разрешимъ този въпросъ. Но вие се нахвърляте: „Вие искате да изядете народа, вие искате да оглозгате този народъ, който страда, два месеца заседавате, а нищо не сте направили!“

Г. Мацанкиевъ! Всѣка сесия, знаете, започва у насъ съ тронното слово, а дотѣ се съичерпелацин по общата политика. Ако вземете дневницитѣ, вие ще видите, че най-малко 15 дни време се изгубва въ началото на сесии, съ такива приказки, и следъ това се започва една по-творческа работа. Настоящата сесия е извънредна . . .

Д. Мацанкиевъ: Отъ която народътъ очакваше много.

И. Робевъ: . . . — азъ не трѣбва да Ви уча върху това — на която гвоздеятъ бѣше: одобрение наредбитѣ-законали, които сѣ гласувани отъ четири години насамъ. Ние завършихме съ този въпросъ и все пакъ ние можахме да се занимаемъ и съ стопански въпроси: въпроса за корабоплаването, въпроса за опрощаване на глобитѣ по нарушение закона за тютюна.

М. Баръмовъ: Него го нѣмаше. Той си гледаше дѣлата тогава.

И. Робевъ: Да бѣхте разрешили само тия два въпроса — въпроса за корабоплаването и въпроса за мюфтийскитѣ скѣлища, който бѣше една язва у насъ — за тия два месеца, то е достатъчно. Какво искате вие: по три пѣти на денъ ли да вършимъ тая работа? Така не може!

Ето защо, изяснявайки се за причинитѣ, по които изработихме това предложение, азъ подчертавамъ отново: народниятъ представителъ, докато трае сесията — тъй както е въ конституцията, тъй както е и въ правилника — ще получава своето възнаграждение. И когато отсъствува съ разрѣшенъ отъ председателството отпускъ, пакъ ще си получи своето възнаграждение. Защото не бива да лишамъ народния представителъ отъ възможността да живѣе. Ако ние си позволимъ този урсуздукъ, да го лишимъ отъ възможность да живѣе, ние ще го заставимъ да търси други пѣтища, за да може да живѣе. И понеже държимъ за морала, за свѣстѣта на народния представителъ, заради туй ние ще осигуримъ неговата прехрана, за да спестимъ на

българския народъ едно ново разочарование отъ българския Парламентъ. (Ржкоплѣскания)

Завършвайки, азъ смѣтамъ, че последниятъ куршумъ не се отправя къмъ Парламента съ туй законодателно предложение. Последниятъ куршумъ се отправя срещу демагогията, която нѣкои желаятъ да вършатъ по тоя въпросъ. (Ржкоплѣскания)

Председателстващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Гичевъ.

Д. Гичевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Измежду подписанитѣ настоящето законодателно предложение азъ не фигурирамъ. То е подписано отъ народни представители и отъ дѣсницата, и отъ лѣвицата. И, бидейки това предложение такова, чиито постановления азъ сподѣлямъ, смѣтайки, че всѣки отъ насъ трѣбва да има куражъ да каже своето мнение, независимо отъ това дали становището, което ще застъпи, може да бѣде популярно или непопулярно, азъ искамъ искрено и честно да кажа своето мнение.

Ако си поставимъ първия въпросъ: наредбата-законъ, по която станаха законодателнитѣ избори, е ли съвършена и не търпи ли тя никакви поправки, азъ отговарямъ, че не само тая чл. 7 отъ тая наредба-законъ, но много сѣ нейнитѣ постановления, които още въ първата редовна сесия, ако не сега, народното представителство трѣбва да промѣни. Въ тая наредба-законъ има постановления, наистина, антиконституционни. Ние не бива въ бѣдеще да допуснемъ българскитѣ избирателъ да бѣде поизовачъ да участвува въ избори при ограничение неговитѣ права и свободи.

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Моля, г. Гичевъ, на предмета. Не се отклонявайте. Още отсега да бѣдемъ наясно, за да не ставатъ после скандали и недоразумения.

Д. Гичевъ: Ние не бива да позволяваме въ бѣдеще хората, които ще се кандидатира, да бѣдатъ ограничавани и да ги караме да минаватъ презъ много иглени уши, докато стигнатъ тукъ.

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Моля, на предмета!

Д. Гичевъ: Настоящото скромно законодателно предложение цели да направи една корекция въ постановленията на наредбата-законъ за законодателнитѣ избори, отнасяще се изключително до възнаграждението на народния представителъ — единъ въпросъ, съ който и въ миналото твърде много се е тровило българското общество.

Д. Мацанкиевъ: И дойде работата до 19 май.

Д. Гичевъ: Г. г. народни представители! Наистина, много е жалка българската общественостъ, ако ние ще оправдаваме 19 май съ това, че на представителитѣ на българския народъ се плащало. (Ржкоплѣскания)

Д. Мацанкиевъ: Между другото, и съ това.

Обаждатъ се: Стига, бе! Стига демагогствува!

Д. Гичевъ: Азъ си спомнямъ, г. г. народни представители, че въпросътъ за материалното положение на народния представителъ е повдиганъ много пѣти. Въ 1914 или 1915 г., вследствие на свѣтовната война, се забеляза едно поскупване на живота и у насъ и се предложи увеличаване на депутатското възнаграждение отъ 20 л. на 30 л. дневно.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Първоначално на 30, а после на 40 л.

Д. Гичевъ: И тогава излѣзоха народни представители — ако не ме лъже паметта, и покойниятъ Теодоръ Теодоровъ — който пледираха, че на народния представителъ не трѣбва да се плаща, че неговата длъжность е почетна, тя трѣбва да бѣде безплатна, че той не трѣбва да се обръща на надничаръ.

К. Аневъ: За чорбаджинтѣ е така.

Д. Гичевъ: Излѣзоха, обаче, и други народни представители, като покойния Александъръ Стамболийски, които се изказаха така: ние на бедния български народъ — а българскиятъ народъ е беденъ — ще му отнемемъ възможността да изпрати тукъ бедни свои представители, които да изразяватъ и защищаватъ неговитѣ интереси, ако не плащаме на народнитѣ представители. (Бурни ржкоплѣскания) Тогава и Стамболийски се е изказалъ за депутатскитѣ дневни.

Д. Мацанкиевъ: Недейте злоупотрѣбава, г. Гичевъ, съ името на Стамболийски, защото Вие изневѣрихте на Стамболийски. (Възражения)

Т. Лазаровъ: За Стамболийски ще говорите! Не Ви е срамъ!

Д. Гичевъ: Това е исторически фактъ, г. г. народни представители!

Нѣкой отъ нар. представители: Г. Мацанкиевъ се разпсва тукъ, а следъ това излиза да си гледа дѣлата.

Д. Гичевъ: Тогава Стамболийски каза знаменитата фраза — че на бивола не му тежатъ рогата.

Питамъ ви азъ, г. г. народни представители: нима смѣтате вие, че българскиятъ народъ, отъ чийто джобъ, подъ форма на разни данъци, . . .

Д. Мацанкиевъ: Азъ не съмъ противъ плащането възнаграждение на народния представителъ. Недейте демагогствува!

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни)

Обаждаатъ се: Стига, бе Мацанкиевъ!

Д. Гичевъ: . . . сж предвидени да бждатъ събрани 9 и половина милиарда лева, нима смѣтате, че той народъ, който харчи милиарди за своята изпѣлнителна властъ, който харчи милиони за своята съдебна властъ, ще се поскъпи за тия 14.467.000 л., които сж предвидени за дневни, за представители, за стенографски и пр. разходи на Народното събрание? Нима ние тукъ именно трѣбва да бждемъ скъперници, да пестимъ милионъ, два или петъ за тоя институтъ, чрезъ който се изразява народното господство, чрезъ който се изразява народното господство? Азъ въ никой случай не мога да приема еретичната мисль, че народното представителство, че Народното събрание ще се изроди, когато народниятъ представителъ бжде прилично платенъ.

Д. Мацанкиевъ: Никой не твърди това.

Д. Гичевъ: Азъ съмъ ималъ куража, и днесъ го имамъ, да пмедирамъ достойно за заплащане труда на народния представителъ. . . .

Д. Мацанкиевъ: Точно това поддържае и ние.

Д. Гичевъ: . . . за да не го унижаваме предъ лихвари и заемодавци, за да не го обърнемъ на ходатай, на телефонче. Защото азъ познавамъ хора, които казватъ: не само че сме готови да се откажемъ отъ нашето дневно възнаграждение, но сме готови и да платимъ, за да можемъ да получимъ единъ депутатски мандатъ. (Бурни ржкоплѣскания)

К. Аневъ: Това е вѣрно.

Д. Гичевъ: Искате ли, г. г. народни представители, да тръгнемъ по тия пѣтици, за да осигуримъ нашия залькъ? Но азъ бихъ желалъ да се обърне по-скоро внимание на другата страна на въпроса — не на това, че се плащало на народния представителъ. Ще му платишъ, но когато му платишъ, ти ще искашъ отъ него и работа.

Д-ръ Н. Сахаровъ: То се знае.

Д. Гичевъ: Ето голѣмиятъ въпросъ: не какво получаваме, а какво вършимъ. (Ржкоплѣскания) Този въпросъ е много по-важешъ за мене, отколкото въпроса за дневнитъ на народния представителъ.

И другъ единъ въпросъ: за несъвѣстимостта на депутатския мандатъ съ други длѣжности.

Обаждаатъ се: Адвокатитъ!

Д. Гичевъ: Отнемете му възможността, когато е депутатъ, да се занимава съ нѣща, които наистина могатъ да раздѣлятъ неговото внимание и могатъ да го отклоняватъ отъ тази зала.

Обаждаатъ се: Да, да, това е необходимо.

Д. Гичевъ: Г. г. народни представители! Между другото, азъ черпя куражъ да защищавамъ тая кауза и отъ туй, че азъ едвамъ нѣкога ще се възползувамъ отъ отпускъ.

Азъ не съмъ отсъствувалъ нито отъ едно заседание, не съмъ взелъ нито единъ день отпускъ.

Обаждаатъ се: Освенъ ако те изключатъ!

Д. Гичевъ: Но ако азъ съмъ адвокатъ отъ София, увѣрявамъ ви, ще си гледамъ до обѣдъ всички дѣла, безъ да вземамъ отпускъ, а следъ обѣдъ ще си бжда тукъ. (Ржкоплѣскания)

Обаждаатъ се: Както Мацанкиевъ прави!

Нѣкой отъ нар. представители: Мацанкиевъ дойде тукъ да се разпише и следъ това отида да си гледа дѣлата.

Д. Мацанкиевъ: Демагогия правите. Дейностъ ли е това, което тукъ вършите? Вие докарахте съ тая дейностъ 19 май.

К. Славовъ: (Къмъ Д. Гичевъ) Вие преди изборитъ говорихте на българския народъ съвсемъ други работи.

Председателстващъ Г. Марковъ: Г. Славовъ! Седнете на мѣстото си.

Д. Мацанкиевъ: За всички дни, когато съмъ отсъствувалъ, съмъ се отказалъ отъ дневнитъ по 400 л., а вие си искате дневнитъ. На кого ги разпирате тия работи! Тая демагогия е много проста!

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Г. Мацанкиевъ! Съжалявамъ, но ще ме принудите да ли послужа къмъ Васъ съ изключителни мѣрки.

Д. Гичевъ: Г. г. народни представители! Ако народниятъ представителъ е лишенъ отъ съзнание за своя общественъ дългъ, ако народниятъ представителъ действително нѣма най-елементарното чувство за това, какво той е задълженъ да върши, за отговорностъ та, която има предъ Парламентъ, предъ народъ и предъ държавни интереси, най-малкото наказание, което може да му наложите, то е да му намалите възнаграждението, или пъкъ да го лишите отъ възнаграждението, когато той отсъствува по своя работа.

И. Пастуховъ: (Къмъ Д. Мацанкиевъ) На г. Гичевъ ли намѣрихте да правите опозиция? Това не Ви прилича!

Д. Гичевъ: Азъ познавамъ народни представители отъ оная страна, (Сочи на дѣво) които ми сж прѣблизки. Зная единъ другаръ, който на три пѣти взема отпускъ, само защото трѣбва да отиде да види болното си дете. Или ако той се разболѣе, тогава пакъ могатъ да му се платятъ дневнитъ, макаръ да е отсъствувалъ.

Д. Мацанкиевъ: При болестъ — и азъ съмъ съгласенъ.

Д. Гичевъ: Вие виждате, че и г. Мацанкиевъ признава, че въ случай на болестъ трѣбва да се плаща. Ние не пмедираме тукъ безразборното даване на отпускъ. Вие знаете, че само народното представителство може да разреши въ сесия отпускъ за повече отъ 20 дни. Дайте, г. г. народни представители, ние сами да станемъ контролъ единъ на другъ, да не позволяваме безразборни отпуски, да не ги даваме за щѣло и нещѣло, да не ги даваме за да пжтуваме изъ всички други краища на България за да защищаваме дѣла за спорни имоти между община и община и да мъкнемъ голѣми хонорари. Но всичко това е все пакъ въ връзка съ оная въпросъ, който азъ повдигнахъ, — въпросътъ за несъвѣстимостта на депутатския мандатъ съ други длѣжности.

И. Златаровъ: Да приложимъ закона на Стамболийски, споредъ който депутатитъ не могатъ да бждатъ адвокати.

Д. Мацанкиевъ: Едно принципно становище е, че две дини не се носятъ подъ една мишница.

Обаждаатъ се: Това е демагогия.

Д. Мацанкиевъ: Не е демагогия.

Д. Гичевъ: Може би, г. г. народни представители, законътъ на Стамболийски, който г. Златаровъ предлага да бжде възстановенъ, бжде доведенъ до една крайностъ, въ смисълъ, че на адвоката се забраняваше да адвокатствува презъ всякоко време, докато бжде депутатъ. Но не е излишно да се обмисли дали дотогава, докато Парламентътъ е въ сесия, когато народниятъ представителъ е ангажиранъ въ законодателна работа, за която тукъ ще му се плаща — и нека му се плати достатъчно, за да нѣма нужда

той да търси странични източници, по честни или нечестни пътища — не трябва да ограничим депутатите и да им отнемем възможността да се занимава с каквото и да е друго, освен с тая голяма работа, за която народът го е изпратил тук.

Аз трябва да протестирам, г. г. народни представители, тук и против една друга обida, която, вървам, несъзнателно се отправя спрямо Парламента въобще, макар и да се визираха Народните събрания въ миналото — че депутатството, с плащането въ последните години, едва ли не се е обървало на занаят, на професия.

Г. г. народни представители! Ако наистина някога се е смътало, че народният представител, докато е такъв, трябва да бъде обезпечен от държавата, аз смътам, че основната мисъл е била, да му се каже: господине, ти, който представляваш тук волята, интересите, въ духа на конституцията, на цял народ, ти, на когото сж дали довери и сж те изпратили тук, въ миналото 20.000, а сега 39.000 български избиратели, ти от тук нататък по-малко ще мислиш за твоя дом, за твоята кантора, за твоята нива и за твоего лозе, а ще мислиш за дома, за канторите, за нивите и за лозята на всички ония, които сж възложили мандата върху тебе — за тях трябва да промишляваш. (Бурни ръкопляскания) Е, г. г. народни представители, не е ли логично ние да им кажем на тия, които сж ни изпратили тук, на данъкоплатците: добре, г-да, вие искате от нас да ви служим, да не си губим времето въ дреболиите на катадневие, да не мислим от къде ще вземем утре 2.000 л. да смъним полищата си, да не мислим от къде ще вземем, за да покреем задълженията си към бакалина, към фурнаджията и пр., тогава осигурете нашето материално съществуване, осигурете нашия зальк! И колкото е по-добре възнаграден, по-добре обезпечен народният представител, толкова повече имаме моралното право да бъдем строги, да бъдем вискателни до жестокост спрямо всяка негова дейност. Дайте да поставим под стъклен похлупак нашата дейност. Дайте въ тоя законопроект за печата, който се разисква, да дадем свобода на българската общественост да ни критикува, да знае, въ най-големи подробности, кой от нас какво върши, за да може на всеки от нас като обеща на ухото да бъде общественият контрол, за да имаме, предвид, че сме изпратени тук, за да служим на един Бог — на българския народ и на неговите интереси. Защото не вървам да се намъри някой от тук, който да е поел кръста на общественото служение от голяма съблазн към дневните, които може да получи. Наши приятели знаят, че само преди една седмица на един народен представител от бившето XXIII обикновено Народно събрание ние трябва да отворим подписка, за да му даваме кой 50, кой 100 л. И не е само той. Аз бих желал да ми посочите имената на български общественици, по-големи или по-малки, които да не сж разсипали, ако сж наследили, материалното си състояние въ изпълнение на своя обществен дълг. Ето, аз виждам там фигурата на бай Раипко Маджаров. Зная какво той имаше и какво има сега. Да не ровим костите на ония, които не сж вече между живите, които умрха охулени, очернени, и впоследствие тук трябва да се занимаваме с законодателно предложение от техни противници, за да им опрощаваме данъците, като на покойния Генадиев, или да отпуснем пенсия на семействата им, като на мнозина, каквито случаи имаме въ миналия Парламент, или да въвършаме няколко декара земи, които бяха оставили, каквото предложение днес ви се раздаде за имотите на покойния Стамболийски.

И аз, макар и не бидейки от тия, които сж внесли и които сж подписали това предложение, смътам, че честно и с кураж трябва да се отстояват едни положения, които могат да обезпечат възможността на народното представителство да се издигне високо и да бъде един истински и върен служител на интересите на тоя народ, който наистина много чака от нас, и спрямо когото, наистина, трябва да си признаем, много сме длъжни. Ние трябва да признаем, че наистина въ тая извънредна сесия, която не трая малко, ние не дадохме това — по чия вина, то е друг въпрос — което трябва да дадем. Много се чака от днешното Народно събрание, много се иска — едва ли не чудеса чака българският народ от нас. И ако не сме въ състояние чудеса да направим — защото днес магьсници и чудотворци няма, хора, които да разпорят с едно вдигане на жезла морето, за да се намърим на отгатышия бръг, няма никъде на свѣта — дайте да направим поне това, което ни дават малките наши възможности, за да си отидем утре между народа с съзнанието за един добре и достойно изпълнен дълг на достойни и на истински народни представители. (Бурни ръкопляскания)

Председателстващ Г. Марков: Има думата народният представител г. Кръстю Славов.

К. Славов: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Когато ние се явихме предъ българския народ, ние не се явихме да говорим за нашите дневни.

Д-ръ Н. Найденов: Дръж се, Кръстю!

К. Славов: Ние се явихме предъ българския народ да му говорим за друго — за задълженията, за мизерното положение. Въ тая суша, въ тая година на мизерия, когато и природата не е възнаградила труда на българския селянин добре, ние, преди да турим нѣщо въ stomacите си, трябва да помислим да се направи нѣщо, за да се отговори на крещящите нужди на българския работен народ и да се тури нѣщо въ stomacите на гладните.

Обажда се: Върно, Кръстю!

Председателстващ Г. Марков: Моля, г-да!

К. Славов: Аз мисля, г. г. народни представители, че още при първото стъпване въ Народното събрание ние трябва да мислим за хала на българския народ, за скъсания чувал на българската държавна хазна, да пазим народа от ограбване и експлоатация, (Веселост) отколкото да мислим за нашите дневни.

Д-ръ Н. Найденов: Дръж се, Кръстю!

К. Славов: Това не Ви прави чест, г. Найденов, интелигентен човек, който вчера се хвърли като звър срещу един министър! (Сочи министра на земеделието)

Д-ръ Н. Найденов: Забравяй го!

К. Славов: Аз говоря така, защото така го чувствам, а не като Вас — да Ви го казват по телефона. (Смѣх)

Нѣкой отъ нар. представители: Браво, Кръстю!

К. Славов: Г. г. народни представители! Един отъ най-важните въпроси надъ въпросите, който трябва да разрешим, за да отговорим на крещящите нужди на българския народ, това беше въпросът за задълженията.

Председателстващ Г. Марков: Г. Славов! Задълженията сж друг въпрос. Сега се изкажете по въпроса за дневните.

К. Славов: Обаче и този въпрос не се разреши, защото два месеца става се мъдрува и нищо не можахме да свършим.

Д. Търкаланов: Г. председателю! Осигурете му възможността да говори.

К. Славов: Г. г. народни представители! Още въ началото ние и г. г. министрите пледирахме за новото. Обаче какво е новото? Вън е писано „Въ единението е силата“, а вътре се върши разединение. Даже още по-рано, преди да се съберем тук, по бани и манастири се вършеше разединението, за да се дойде тук официално да се потвърди то.

Д-ръ Н. Найденов: Удряй юмрука, Кръстю! (Смѣх. Оживление.)

Председателстващ Г. Марков: Моля ви се, г-да, оставете го да говори.

К. Славов: Г. председателю! Аз Ви моля да вразумите тези господа.

Председателстващ Г. Марков: Аз тях ще ги спра, няма да им позволя да Ви прекъснат, обаче говорете по въпроса.

К. Славов: Г. г. народни представители! Още отъ там, отъ баните и манастирите, народните представители се връзваха с разни комисии и комисии и се водѣха отъ министрите като мечки с бръчка и синджир.

Нѣкой отъ нар. представители: Това е било въ миналото.

К. Славовъ: Въ Сливенскиѣ бани...

Председателствуващъ Г. Марковъ: Моля, г. Славовъ, говорете по предмета.

К. Славовъ: ... въ Дръновския манастиръ трѣбваше да се зачедатъ да имъ се обещають комиссионни, за да се добие болшинство. (Ръжкопѣкания)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Г. Славовъ! Ще Ви отнеса думата, ако не говорите по предмета. Уважавайте реда.

К. Славовъ: (Пререкава съ нѣкои народни представители, стоящи близо до трибуната.)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Моля, г. г. народни представители, не прекъсвайте оратора.

К. Славовъ: Докаго презъ войната на фронта войницѣ водѣха борбата, трѣбваше префинени дипломати да подпишатъ единъ договоръ да погребатъ българскиѣ национални идеали и да докаратъ България до пропастъ. (Глъчка)

М. Драндаревски: Г. председателю! Осигурите на този народенъ представителъ възможността да говори.

К. Славовъ: Презъ времето на хората, които наричахте „простаци“ и че миришели на свински царвулъ и празъ, въ всѣка селска къща имаше и солъ, и газъ, а трѣбваше да дойдатъ професори съ парфюмъ, за да мирише българскиятъ народъ на разваленъ гюмъ, въ който се събира помия и саламура!

Д-ръ Н. Найденовъ: Какво говоришъ? Отъ тебе по-голъма помия има ли? (Глъчка) Не Ви ли е срамъ?

Председателствуващъ Г. Марковъ: Г. Славовъ! Говорете по предмета. (Голѣма глъчка)

К. Славовъ: (Къмъ д-ръ Н. Найденовъ) Вие се кѣпяхте въ псмията на Цанковъ, а сега се кѣпете въ помията на сегашното болшинство.

Нѣкой отъ нар. представители: Какво говоришъ, въ Парламентъ ли се намиращъ! (Глъчка)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Г. Славовъ! Съгласно правилника, можете да говорите само по предмета. На тѣхъ азъ ще забраня да Ви прекъсватъ, обаче говорете по предмета, говорете за дневнитѣ. (Глъчката продължава)

К. Славовъ: Г. г. народни представители! За да трѣгнемъ по нови пѣтища, ...

Д-ръ Н. Найденовъ: И въ нови дрехи...

М. Драндаревски: Стига си се обаждалъ, бе!

К. Славовъ: ... за да видимъ Парламента обновенъ, азъ желая ние, народнитѣ представители, които говоримъ и плачемъ за народнитѣ мъжки, че държавнитѣ бюджети сѣ тежки, че чиновническиѣ заплати сѣ голѣми, да дадемъ примѣръ първи, да намалимъ своитѣ заплати и, когато ще рѣжемъ, ще трѣбва да се вземе отъ тукъ, за да се даде тамъ, на пострадалитѣ отъ сушата и на беднитѣ мизерствуващи маси. Азъ мисля следното нѣщо: за да обновимъ Парламента, трѣбва да се гласува една заплата на народния представителъ, годишна или на месецъ, докато трае сесията.

Обаждатъ се: По колко?

К. Славовъ: Азъ ще кажа по колко при второто четене. — Обаче азъ казвамъ да се дадатъ редовни заплати, но въ комиситѣ народнитѣ представители да служатъ безплатно. Този, който е при една майка, да не бѣде и при друга. (Оживление)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Г. Славовъ! То е другъ въпросъ — за комиситѣ — сега разискваме за дневнитѣ. Когато народниятъ представителъ е въ отпускъ, да му се плаща или не?

К. Славовъ: При отпускъ да се плаща на народния представителъ само ако той е боленъ или е боленъ нѣкой отъ членоветѣ на семейството му.

Д. Марковъ и други: Значи, той поддържа предложението.

К. Славовъ: Г. г. народни представители! Най-напредъ ние трѣбваше да почнемъ, като дадемъ нѣщо на народа, и сега, когато си отидемъ, спокойно да му кажемъ, какво сме извършили. А ние, сега, когато се разпуща Камарата и отидемъ между народа, като ни попитатъ: „Какво направихте?“, ще кажемъ: „Гласувахме си дневнитѣ“. (Голѣма глъчка)

М. Драндаревски: Г. председателю! Моля, за честта на Парламента, дайте възможность на този депутатъ да се изкаже.

Председателствуващъ Г. Марковъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да!

К. Славовъ: Г. г. народни представители! Азъ не съмъ за безразборнитѣ комисии, азъ не съмъ за безразборнитѣ отпуски, не съмъ за тия депутати, които си гледатъ адвокатскиѣ дѣла и смѣтки. Задоволете депутата, но го ограничете отъ упражняване на всѣкакво друго занятие, за да бѣде въ полза на българската държава и българския работенъ народъ.

Д-ръ Н. Найденовъ: Браво, Кръстьо! Добре го каза!

К. Славовъ: Ще видимъ Вие какъ ще го кажете!

Председателствуващъ Г. Марковъ: Моля, заемете мѣстата си, г-да.

Има думата народниятъ представителъ г. Григоръ Василевъ.

Г. Василевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Съвсемъ не съмъ мислилъ да говоря днесъ на тази тема, тъй като мислѣхъ да говоря по въпроса за цензурата, но отъ дебатитѣ досега въпросътъ взе единъ поширокъ характеръ, отколкото е въ самото предложение, и всѣки е длъженъ по този толкова деликатенъ въпросъ да вземе ясно становище.

Нѣкой отъ нар. представители: Нѣма нужда отъ свѣци, г. председателю! Какво е това? Всѣки трѣбва да седне на мѣстото си.

Председателствуващъ Г. Марковъ: Моля г. г. народнитѣ представители да седнатъ по мѣстата си.

Г. Василевъ: Г. г. народни представители! Въ случая се касае да се реши единъ въпросъ, който засѣга народното представителство и който много често въ миналото е билъ предметъ на атаки противъ Парламента отъ две страни: по нѣкога една крайна демагогия отъ дѣво, ...

Нѣкой отъ нар. представители: Както сега.

Г. Василевъ: ... а другъ пѣтъ демагогията е била отъ дѣсно, отъ онѣзи господа, които сѣж противъ Парламента изобщо. Азъ съмъ демократъ и желая да поема пълната отговорность за моитѣ думи и да ви кажа ясно моето мнение.

Народно събрание, което нѣма да бѣде прилично обезщетено, унижава самъ себе си и е негодно за работа. Ще ви дамъ нѣколко цифри, които събрахъ на бърза ръка по телефона отъ легациитѣ и които сѣ автентични, защото г. г. министритѣ ми ги дадоха, за да имаме една картина, какъ се плаща въ парламентитѣ на западнитѣ демокрации, какъ се плаща и у нашитѣ съседи. И понеже мнозина отъ господата отсъствуваха, трѣбва да благодаря само на тѣзи, които заварихъ.

Въ Англия има две камари. Въ самитѣ парламенти депутатитѣ иматъ извънредно голѣми удобства и улеснения: не само бюфетъ, евтинъ и първокласенъ, не само библиотекѣ, не само стаи за почивка, не само кабинетѣ за работа, не само библиотекѣ и бани, но и много други нѣща. Английскиятъ народенъ представителъ отъ долната камара получава годишно 600 английски лири, които правятъ около 300,000 л., или 25,000 л. месечно. Така е също и въ Франция. Точнитѣ цифри нѣмамъ, понеже по телефона не можахъ да намѣря никого, но зная, че депутатитѣ отъ френската камара получаватъ почти същото, ако не повече отъ английскитѣ депутати. Попитахъ въ югославската легация и г. Шуйца, който бѣше на телефона, ми

съобщил точната цифра от тяхната официална книга. Югославските народни представители получават 7.500 динара месечно.

Т. Кожухаровъ: Заплата или дневни?

Г. Василевъ: Заплата 7.500 динара месечно за цъла година. — Турските депутати — това сж думитъ на любезния г. Беркеръ, сега говорихъ съ него по телефона, той е бившъ депутатъ — получаватъ 350 лири месечно, или 25.000 л. месечно презъ цълата година. Никакви ваканции, никакви отсъствия, никакви истории! Когато народниятъ представителъ е недобросъвестенъ, продължително отсъствува, не си гледа работата, гледа си частнитъ работи — тогава, безспорно, санкции има и трѣбва да има. Нѣма да ви давамъ повече цифри, като ви обещавамъ да ви дамъ една пълна таблица за получаванитъ дневни въ парламентитъ при следващия случай.

Нѣкой отъ нар. представители: Въ Германия получаватъ 600 марки.

Г. Василевъ: Въ всѣки случай въпросътъ е поставенъ така: желяе ли народното представителство въ България да върви редомъ съ другитъ парламенти или ще бѣде жертва първо то на една злокачествена демагогия, че депутатитъ трѣбва да работятъ, но не бива да бѣдатъ обезщетени? Народнитъ представители не получаватъ заплати: това не е едно възнаграждение, това е само едно минимално и прилично обезщетение за поминъкъ, за живѣне и за работа. Остава да избираме: или да посочимъ на българския народъ само кандидати богати хора, за които това ще бѣде единъ политически спортъ и които могатъ да кажатъ: азъ — да въ Камарата съ своя автомобилъ и работа когато, желая и колкото желая, не получавамъ нищо отъ държавата и даже мога да ѝ внеса нѣщо отгоре, щомъ е толкова бедна, . . .

Т. Кожухаровъ: Срещу „прилично“ обезщетение!

Г. Василевъ: . . . или да си избира народни представители, които ще се задоволятъ съ 50 л. дневна надница — надничари отъ известно качество по-голямъ или по-малко, които ще дойдатъ тукъ да си намѣрятъ една минимална прехрана. Вземете предвидъ какво се иска отъ народния представителъ: той трѣбва да работи ежедневно, да се подготвя, да се отдѣли отъ своята работа, безразлично отъ коя професия е. Депутатътъ не може да успѣе въ своята частна работа, а ще загуби много отъ нея, ако той е, разбира се, добросъвестенъ народенъ представителъ. Ако единъ господинъ е избранъ тукъ съ народно доверие, но злоупотрѣби съ свои мандатъ и потърси други срѣдства да забогатява, естествено е, че той нѣма нужда отъ паритъ на счетоводителя — той ще си ги намѣри вънъ.

Азъ стоя на принципа, че народното представителство трѣбва да бѣде обезщетено скромно, но прилично. Не се касае до надута цифра. Въ туй отношение това, което се даваше въ миналото, 12.000 л. месечно, е горедолу половината отъ онова възнаграждение, което се дава въ парламенти като нашия, и е една трета отъ това, което се дава въ по-големитъ и по-богатитъ страни. Вѣрно е, че въ конституцията се казва, че народнитъ представители получаватъ дневни пари. Създателитъ на конституцията, обаче, имаха предвидъ, че Парламентътъ ще работи около два месеца — ще гласува бюджета и още нѣкои закони. Отъ 60 години насамъ държавниятъ животъ и намѣсата на държавата въ стопански животъ и въ нейната външна политика сж толкова усложнени и толкова увеличени, щото тия два месеца не стигатъ. Станаха срѣдно четири месеци, станаха шестъ месеци, а напоследъкъ, въ времето на демократическия сговоръ, станаха срѣдно осемъ месеци. Ако поискаме една статистика отъ нашитъ стенографи, ще видите, че Парламентитъ сж заседавали надъ шестъ месеци, а понякога до осемъ месеци презъ годината, колкото, да кажемъ, учителитъ работятъ въ училищата.

Пита се сега не можемъ ли ние да решимъ този въпросъ открито, съ мораленъ куражъ, и да заявимъ на нашитъ избиратели, че вършимъ полезна работа, че изповѣдаме сжщитъ идеи, съ които сме се избрали, и че ще работимъ, но че въ всѣки случай народнитъ представители трѣбва да бѣдатъ обезщетени за цъла година, да бѣдатъ спокойни, да могатъ действително, безъ никакво стѣснение, безъ никакво унижение да се отдадатъ на своята работа?

Тукъ г. Мацанкиевъ каза: „Туй ли намѣрихте да поставите на дневенъ редъ?“ Азъ ще му отговоря, че този въпросъ е умѣстно поставенъ въ дневния редъ сега. Защо? Защото този Парламентъ е новъ, дошелъ следъ четири години непарламентарно време и, безспорно, трѣбва да бѣде уреденъ сега, въ началото, а не въ края на 4-годишния мандатъ на XXIV Народно събрание. Г. Мацанкиевъ казва: „Защо не сте поставили други въпроси на дневенъ редъ?“ Това го казахме всички много отдавна. Азъ съмъ убеденъ, че всѣки народенъ представителъ съзнава необходимостта, да наложимъ на правителството да работи усилено, да постави на разрешение всичкитъ проблеми на българския животъ. Азъ се осмѣлявамъ сега да направя предложение, на Камарата да се даде кратка ваканция, отъ две-три седмици, и отъ 15 августъ да започнемъ работа по тѣзи голѣми въпроси, по които правителството не бѣше готово досега по негова вина — това е мое убеждение. Но по негова вина или безъ негова вина не бѣше готово, то трѣбва да се приготи. Нека комиснитъ да работятъ, но въ всѣки случай отъ 15 августъ Народното събрание пакъ да започне работа. Защо? Защото, когато ще ни свикатъ на редовна сесия на 28 октомврий, ще се сложи на разглеждане и ще трѣбва да се занимаемъ съ бюджета на държавата — знаете, че сега финансовата година почва на 1 януарий и свършва на 31 декемврий — и нѣма да имаме никаква възможностъ да се занимаемъ съ други въпроси. Ние имаме извънредно много въпроси. Не искамъ да влизамъ въ тази тема, не защото нѣма какво да кажа, но защото не искамъ да отвлечамъ народното представителство по този важенъ въпросъ.

Сега искамъ тукъ да изповѣдамъ, ясно и открито, единъ грѣхъ на демократическия сговоръ. Демократическиятъ сговоръ направи много хубави дѣла, но въ всѣки случай по този въпросъ допуща една голѣма грѣшка. Каква бѣше тази грѣшка? Народното събрание се съгласи да постави народни представители въ управителния съветъ на минитъ „Перникъ“, да управляватъ едно държавно стопанство, да произвеждатъ търгове и да получаватъ въ края на годината грамадни тантиеми. Това бѣше първата грѣшка, която позволи на опозицията, специално на земеделския съюзъ, да подрови действително кредита на демократическия сговоръ. Започнаха тѣзи стотици хиляди лева, които се получаваша отъ мини „Перникъ“, да ставатъ милиони и т. н. И се разнесе по цълата страна, че депутатитъ вършатъ не само своята законодателна работа, а и други нѣща.

Нѣкой отъ нар. представители: И въ арбитражитъ дѣла сжщо участваха.

Г. Василевъ: Струва ми се, че тази идея излѣзе отъ Цоню Бръшляновъ, но и други се присѣдиниха къмъ нея и по този начинъ нашето управление се дискредитира извънредно много. (Ржкоплѣскания отъ нѣкои народни представители) Народниятъ представител нѣма право и не е съвмѣстимо съ неговия мандатъ да излѣзе отъ рамкитъ, които избирателниятъ законъ и конституцията му определятъ. Той трѣбва да бѣде законодатель и контролоръ.

Искамъ да призная още една грѣшка отъ миналото, защото я чувствахъ на времето, защото се борихъ срещу нея, но не можахъ да успѣя. Тази грѣшка бѣше, че народнитъ представители, повечето отъ правителствената страна, но до голѣма степенъ и отъ опозиционната страна, безкрайно и всѣкидневно тормозѣха министритъ и тѣ не можеха да работятъ. Азъ съмъ мислилъ много върху този въпросъ, какъвъ лѣкъ да намѣримъ, за да задоволимъ Парламента, като законодателно тѣло, и обществото, на което ние трѣбва да служимъ, а сжщо и да улеснимъ изпълнителната властъ. Азъ смѣтамъ, че народниятъ представителъ трѣбва да се сношава съ отдѣлнитъ министри въ писмена форма, чрезъ писма, за да има той документъ противъ министра, ако е правъ, и за да даде документъ на министра, ако не е правъ. Азъ мислѣхъ, при приемане на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, да предложа да създадемъ единъ комитетъ на старейшинитъ, който сжществува въ нѣкои страни, като въ парламентарна Германия, по-рано, и въ Чехословакия, съставенъ отъ десетина депутати отъ всички срѣди, отъ всички направления и отъ всички идейни настроения, чрезъ който народнитъ представители да се сношаватъ съ министритъ. Нѣкой народенъ представителъ ще иска да се построи мостъ на р. Арда или на нѣкоя друга по-малка рѣчица. Това не е недостойно. Интересътъ може да е малъкъ, но да е важенъ за самото мѣсто. Народниятъ представителъ ще си напише изложението до комитета на старейшинитъ: азъ искамъ министрътъ да обърне внимание, че по тия

и тия съображения е нужно да се направи това и това. Вместо да се губи времето на Парламента въ питанния, може да се реши въпросът по този начин: по-скоро и по-целесъобразно. Комитетът на старейшините ще препрати изложението на респективния министър и той е длъжен да отговори, въ писмена форма, въ единъ определен срок. Когато въпросът е по-важен и засяга една цяла област или цялата страна, или една земеделска култура, или една професия, или една готѣма индустрия и пр., когато въпросът вече минава малката локална рамка и става по-голям, тогава народният представител, по правилника, чрезъ питане или интерпелация къмъ респективния министър, може да упражни тукъ своята контрола.

Г. г. народни представители! Азъ ви предупреждавамъ, че ако вие, отъ болшинството, гласувате така въпроса за възнаграждението на народните представители, да плащате на членовете на комисията, а да не плащате на цялото народно представителство, ще бъдете една грѣшка много по-тежка отъ тази, която направихме навремето вие съ прашането на народни представители въ управлението на минитъ „Перник“.

Азъ предлагамъ, и ми се струва, че добре е формулирано това предложение — азъ го подписахъ — да се плаща на народните представители месечно възнаграждение. Предлагамъ комисията действително да работятъ цялото лѣто. Вземете предвидъ това, което сега е създадено и което се готви да стане. Азъ, като депутатъ, имамъ право да бъда въ две комисии, които ме интересуватъ: комисията по Министерството на земеделието и комисията по външните работи, въ които комисии съмъ участвувалъ 20 години почти въ всичките имъ заседания, освенъ когато съмъ билъ боленъ. Сега не съмъ удостоенъ да съмъ членъ на никоя комисия, но имамъ право да присъствувамъ, обаче вие казвате: „Има право да присъствува, но нѣма да му плащаме; ще плащаме само на „напитъ“. Ако се касае много за мене, азъ ви заявявамъ: нямъ достатъчно възможност да работя безплатно. Ще си намеря комбинацията: имамъ една колекция отъ картини, уѣбрявамъ ви, като продамъ половината, за 20 години съмъ гарантиранъ. Но не се касае за този дребнавъ интерес и не бива да се унижава никой отъ насъ. Може всички народни представители да не сѣ еднакви по подготовка, по минало, по професия, по специалните въпроси, които сѣ проучвали — абсолютно равенство нѣма — обаче всички сме абсолютно равни по права и задължения. (Ржкоплъскания отъ нѣкои народни представители.) Касае се за всѣкого поотдѣлно, кой какъ ще изпълни своя дългъ. И ако вие искате да избѣгнете единъ повикъ срещу вашето управление, вие трѣбва да приемете това предложение, което е достойно за народното представителство.

Остава единъ последенъ въпросъ: но какво ще каже народътъ, какво ще каже общественото мнение, какво ще каже критиката и, най-сегне, какво ще каже демагогията? Какво ще каже демагогията? Ще каже, че народните представители получаватъ месечно, примѣрно, по 12,000 л. Югославските народни представители получаватъ почти двойно повече. Азъ бихъ желалъ всѣки отъ васъ, който годичава 400 л. на день, да има амбицията да докара на България по 4 милиона лева печалба на день. (Ржкоплъскания отъ нѣкои народни представители.) Тамъ трѣбва да бъде съревнуванието: да помогнемъ на страната. Нѣкой път ще съберкаме. Всѣки може да съберка, но тукъ е трибуна. Единъ човѣкъ, който е съберкалъ или е направилъ погрѣшна стѣпка, има възможност да се поправи. Азъ съмъ билъ винаги щастливъ, когато съмъ поправялъ нѣкоя моя грѣшка. Човѣкъ трѣбва да бъде добросъвестенъ и да знае, че, когато съберка, длъженъ е да се поправи. По нѣкои въпроси може моето мнение да не е удобно днесъ, но утре да стане удобно. Може нѣщо, което казвамъ, да не бъде правилно, или да съмъ добросъвестно заблуденъ, ще ми посочите грѣшката. Но ние тукъ обсъждаме — обсъждаме 160 души, маленъ съставъ, вместо 320, ако бѣхме вървели по старата практика, за която ще кажа после една дума. Дайте възможност на този законодателенъ корпусъ, на този законодателенъ щабъ да работи достойно и спокойно. Недейте раздѣля достоинството на хората. Уѣбрявамъ ви, тѣзи, които ме познаватъ, никога нѣма да допуснатъ, че азъ пледирамъ тукъ за нѣколко лева на день. А който допусне това, той е слабоуменъ. Но азъ нѣмамъ нужда да се браня отъ слабоумието въ България! Азъ искамъ въ България да има просвѣтена, творческа и отговорна демокрация.

Една дума по въпроса, дали на 20,000 или 40,000 души да се избира единъ народенъ представител. Азъ съмъ горещъ съ г. министъръ Кожухаровъ, може би преди една

година, до Градската градина, по въпроса какъ става това набѣждане на Парламента. Тамъ законодателното тѣло има грѣшка спрямо конституцията. Конституцията казва, че се избира единъ народенъ представител на 20,000 души. Конституцията не казва, че на 30,000 плюсъ 1 се избиратъ двама. Трѣбва да се изчака числото 39,999, за да се избиратъ двама. Известна управляваща партия въ миналото даде това тълкуване погрѣшно, споредъ менъ, на конституцията, за да може да вкара нѣколко свои приятели повече въ Народното събрание. България имаше 2 милиона население, когато започна да съществува. Днесъ има 6 милиона население. Азъ вѣрвамъ, че то ще стане и 10 милиона въ недалечно бъдеще.

Въ всѣки случай, г. г. народни представители, недейте понижаватъ престижа на Парламента, недейте се боя отъ никаква мѣла. Тукъ трѣбва да има достойни и спокойни народни представители. Всѣки отъ васъ може да си докара отъ вѣтъ петократно и десетократно повече по други пътища, ако е недобросъвестенъ. Искайте отговорност на трибуната, отговорност въ идеитъ, отговорност въ законодателството; поставете каквито искате санкции противъ лошите, противъ отсъстващите и недобросъвестните, азъ ще ги приема, но не бива да се страхувате, че народътъ, който ви е избралъ, ще ви каже: „Не сте достойни, помѣ не работите безплатно!“. Това не е вѣрно. Азъ ви уѣбрявамъ, че никой отъ моите избиратели нѣма да ме упрѣкне, че съмъ искалъ, народниятъ представител да бъде възнаграденъ, за да работи спокойно. Нека българските избиратели, мъже и жени, да гледатъ бдително на това, което вършимъ ние всѣки день, и споредъ това да излавятъ своята присѣда.

А въпросътъ за възнаграждението трѣбва да се уреди сега. Сега именно е моментътъ, когато Парламентътъ може да каже: „Азъ съмъ Парламентътъ“ или ще остави въпросътъ да се решава по други пътища и ще дойде до това, което е било по-рано. Не обичамъ конспирацията. Азъ съмъ билъ по принципъ винаги противъ конспираторитъ, независимо отъ това, на кое мѣсто се намиратъ, налѣво или надѣсно. Въ всѣки случай Парламентътъ е единствено сръдство, за да може държавниятъ животъ да трѣгне по спокойни пътища, да може българскиятъ народъ да добие довѣрие въ себе си; Парламентътъ е, който трѣбва да спаси България. Парламентътъ е равенъ на цялата българска армия и на цялия български народъ. Парламентътъ ръководи, Парламентътъ чертае пътищата, Парламентътъ е отговоренъ за бъдещето на страната. Дайте възможност на депутатитъ, които не сѣ капиталисти, които не сѣ богаташи, да могатъ спокойно да работятъ.

Нѣкой отъ нар. представители: Да не ставатъ телефончета!

Г. Василевъ: А подиръ това наблюдавайте, следете, изобличавайте, наказвайте тѣзи, които сѣ се провинили. Азъ съмъ готовъ, за народните представители които извършатъ престѣпления като граждани, и особено користни престѣпления, да туримъ двойни наказания. Мислилъ съмъ върху това, готовъ съмъ да ви напѣша такова предложение. Наказанието, което е предвидено за единъ дребенъ чиновникъ отъ пощата или нѣкой бирникъ отъ нѣкоя община, който е извършилъ користно престѣпление, да го туримъ двойно за народния представител, понеже не е чиновникъ, ако извърши такова престѣпление. Единъ човѣкъ, който е дошелъ тукъ съ довѣрието на народа и злоупотрѣблява съ волята на народа за користни цели, трѣбва да бъде наказанъ, но не бива да лишавате отъ възнаграждение народния представител, като Камарата заседава 15 дни и подиръ това я извикате идущата сесия. Азъ имамъ моя занаятъ и можете да вѣрвате, че ако се занимавамъ съ адвокатство, ще получа нѣколко чѣти повече, отколкото ми дава Народното събрание. Въ всѣки случай трѣбва да имате предвидъ, че народниятъ представител живѣе съ своитъ избиратели, въ тѣхната сръда. Не съмъ за надутъ заплати, не съмъ за прекъснатост. Това сѣщо би било престѣпление отъ наша страна — погнѣе решаваме сами въпроса, да се претоваримъ съ банкноти. Но едно постоянно възнаграждение, съ което народниятъ представител да може спокойно да гледа своето дѣло, да чете, да промишлява, да изучава, да следи, да бди — това е абсолютно необходимо, то ще повдигне достоинството на Парламента. Демокрация, която ще иска да се крепи на несъществото, на демагогия, на злословия, не е демокрация. Демокрация значи открито, смѣло, ясно да кажешъ какво искатъ твоитъ избиратели, какво иска българскиятъ народъ и да имашъ куражъ да го изпълнишъ. Когато изпълнишъ този дългъ, никога българскиятъ народъ нѣма да те

гледа съ криво око, че си получил възможност за препитание, защитавайки ежедневните интереси на България. (Ръкоплъскания от някои народни представители)

Председателстващ Г. Марковъ: Има думата народният представител г. Йорданъ Тодоровъ.

И. Тодоровъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Тръбва да се благодари на народния представител г. Мацанкиевъ, защото се изказа по внесеното законодателно предложение и защото ясно зае становище по него, защото чрезъ това предизвика други народни представители да се изкажат и открито и ясно също да заематъ становище. Наистина щеше да бъде печално и щеше зле да се тълкува за престижа на Народното събрание, ако този въпросъ, за възнаграждението на народните представители, минеше тихомълкомъ, безъ никакви разисквания, защото тогава щеше да се даде богата почва на низката демагогия да запълзи къмъ низините, отъ София да мине къмъ градовете, паланките и селата и тѣзи, които сж свикнали да си служатъ съ нея, да кажатъ: ето, видите ли, Парламентътъ мисли само за себе си, депутатътъ пакъ себе си наредиха, а за народа нищо не дадоха.

Г. г. народни представители! По този въпросъ, който засяга отблизко престижа на народния представител, ние ще трѣбва да имаме доблестта, куража, открито да се изкажемъ и да заемемъ становище. Азъ не съмъ отъ подписващите това предложение, но, сложено на разискване, почувствувахъ се предизвиканъ и дълженъ да се изкажа отъ тукъ, и то затуй, защото този, който взема думата пръвъ по него, се помъчи да мине за евтинъ герой. Той се помъчи да направи една долнопробна демагогия на дребно. (Ръкоплъскания отъ някои народни представители) Той пожела да говори не на васъ, пожела да каже на галерията и на г. г. журналистите: азъ съмъ противъ депутатското възнаграждение, за да чете долу народътъ и да види какъвъ народенъ трибунъ съмъ азъ, какъвъ борецъ съмъ азъ за народни правдини!

Д. Мацанкиевъ: Това е недостойно, г. Тодоровъ!

Обаждаатъ се: Мълчи, бе!

Председателстващ Г. Марковъ: (Звъни)

И. Тодоровъ: Азъ съмъ убеденъ, г. г. народни представители, че ако този нашъ колега нѣмаше увѣреността, че предложението ще бъде гласувано съ бошинство, щеше да мълчи и щеше да го гласува. Но когато той има стопроцентната увѣреностъ, че това предложение ще бъде гласувано, той пожела да си направи реклама и да мине за евтинъ герой. (Ръкоплъскания отъ някои народни представители)

Д. Мацанкиевъ: По себе си съдите.

И. Тодоровъ: Срещу тѣзи опити, които се казватъ демагогия, трѣбва винаги да се опълчваме и да ги изобличаваме. Мене не ме е страхъ, че моите избиратели ще кажатъ: ето го, ние го пратихме тамъ, а той следъ като мълча 2 месеца, вземъ думата да защитава тѣмко предложението за възнаграждението на народните представители. (Ръкоплъскания отъ някои народни представители)

Д. Мацанкиевъ: (Възразява)

И. Тодоровъ: Не ме е страхъ, защото между моите избиратели има хора трезви, има хора умни, които сж идеали при менъ, като тѣхенъ адвокатъ и защитникъ, и когато е ставало дума за парични работи и имъ се види нѣкакси множество и имъ кажа: „Идете при единкойс мой колега, той ще ви защитава по-евтино“, тѣ ми казватъ: „И пари да ни дава, нашите интереси на него не можемъ да повѣримъ“. И ако ние сме дошли да защитаваме отъ тая трибуна цѣлокупните интереси на нашия народъ, ние трѣбва да бъдемъ спокойни, че той нѣма да ни каже: защо си предвиждате възнаграждение за времето, когато ще защитавате моите въестранни интереси.

Но, г. г. народни представители, ние ще трѣбва съ съжаление да констатираме, че съ въпроса за възнаграждението на народните представители се прави една двойка демагогия. Какви сж били скритите помисли на авторите на чл. 7 отъ наредбата-законъ за избиране народни представители? Този чл. 7 определя възнаграждение на народния представител само за заседанията, въ които присъствува, лишавайки го отъ възнаграждение дори за онѣзи заседания, за които той има редовно дадена отпуса.

Нѣкой отъ нар. представители: Да се избиратъ тогава само софиянци.

И. Тодоровъ: Не е ли това плащане данѣкъ на едно увлечение на съставителите на тази наредба-законъ, за да могатъ да кажатъ на българския народъ, чийто доверие ще се иска въ изборите: „Ето, видите ли, въ миналото се плащаха много пари на депутатите; сега ние туряме намордникъ въ това отношение, кѣсо вържемъ народната кесия, нестимъ народната пара“? Ако не беше това увлечение у съставителите на тая наредба-законъ, нѣмаше г. Мацанкиевъ да си позволи сега евтината слава, да си прави тукъ реклама на народенъ борецъ.

Д. Мацанкиевъ: Демагогия правишъ! Недостойно е! При това си писателъ! Честна мисль трѣбва да имате!

Председателстващ Г. Марковъ: (Звъни)

И. Тодоровъ: (Къмъ Д. Мацанкиевъ) Мълчете тамъ, господине, защото Вие съ този въпросъ искате да си правите реклама. Вие търгувате съ достоинството на Парламента.

Д. Мацанкиевъ: Какво е това — евтина слава! Мнението си изказвамъ. Каква слава!

Председателстващ Г. Марковъ: (Звъни)

И. Тодоровъ: Г. г. народни представители! Въпросътъ за възнаграждението на народните представители ще трѣбва да бъде сложенъ, разглежданъ и решаванъ единствено на плоскостта на голѣмите народни интереси. Тръбва да се изхожда отъ идеята за предназначението на депутата, за предназначението на този институтъ — Парламента, при днешните сложни политико-обществени отношения. Когато всѣки день, може да се каже, никнатъ проблеми, които искатъ бързо, смѣло и решително разрешаване, дългъ е на Парламента да бъде винаги на поста си, народните представители да бъдатъ винаги тукъ. А щомъ това е така, не може да става дума, че народниятъ представител, откъснатъ отъ своите професионални интереси, откъснатъ отъ нива, дюкянъ, предприятие или отъ кантората си, не трѣбва да бъде възмезденъ. Това е едно скромно възнаграждение, което се дава за материалните жертви, които той понася, напускайки своята професия, и за труда, високо квалифицирания трудъ, който полага тукъ на тая голѣма наковалня.

Ето защо, не страхувайки се, че ще бъде уязвенъ отъ демагогията, готовъ да поема отговорностъ и да защита становището, което тукъ съмъ излъзълъ да защитавамъ, и предъ моите избиратели, азъ издигамъ, като колегата Григоръ Василевъ, лозунга за месечно възнаграждение на депутата. Само така ние ще можемъ да се отървемъ отъ грижите за насѣщния, само така ние ще можемъ да бъдемъ освободени отъ кошмара, че нашата професия се разпада, че нашата клиентела се прогонва по други писалища и, като стоимъ тукъ, да мислимъ само за дневния редъ на Народното събрание, а не да мислимъ какви дѣла ще защитаваме въ петѣкъ или въ сѣбота.

Така ако се погледне на въпроса, тъй ако бъде обезщетенъ, макаръ и скромно, народниятъ представител, престижътъ на Парламента ще израстне. При предпоставката, че ние всички тукъ сме дошли съ съзнанието да изпълнимъ дълга си като народни представители, съ желанието да издигнемъ престижа на Народното събрание и да не позволимъ на неговите скрити и явни врагове да го атакуватъ наново, ние ще можемъ да циментираме основите на парламентаризма.

Ето защо, съкратявайки моите слова, азъ ви моля да не се поддавате на изкушенията, да не се страхувате отъ демагогията и съзнателно да гласувате за внесеното предложение. (Ръкоплъскания)

Председателстващ Г. Марковъ: Последенъ записанъ е. г. д-ръ Никола Сакаровъ. Имате думата, г. Сакаровъ.

Д-ръ Н. Сакаровъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Съ такива разисквания, като днешните, каквито подобни е имало и другъ пътъ, за мнозина отъ вънъ сж се създавали едвали не аргументи противъ Парламента. Азъ, обаче, винаги съмъ считалъ, че това сж погрѣшни впечатления и погрѣшни заключения, отъ чиято страна и да бъдатъ тѣ. Има въ наредбата-законъ за избиране народни представители за обикновено Народно събрание нѣколко положения, които каточели сж държали смѣтка за

различни настроения въ разни времена на миналото, изкуствено подклаждани у нѣкои народни слоеве. Азъ зная това. Но зная и друго — че изобщо въ последните 15—20 години, било въ градовете, било въ селските слоеве, та и въ най-затѣнитѣ краища въ страната, може да се констатира едно много по-правилно отношение къмъ тоя въпросъ, отколкото се мисли отъ нѣкои, които сж писали или говорили по него. Азъ твърдя, че, наистина, редица години, особено до войните и късо подиръ войните, се е злоупотребявало съ този въпросъ и се е много лъгало по него. Лъгало значи демагогствувало. Искамъ направо да се разберамъ — демагогия значи лъжа. И наистина, ако отидете въ нѣкое село, може да чуете нѣкоя лъжа по тоя въпросъ. Но като седна да разговарямъ съ селяни отъ кои и да е краища на България — азъ съмъ говорилъ съ много души — щомъ имъ се изясни въпросътъ, казватъ чистосърдечно: „Ясна е работата, разбира се — и ние на нашитѣ аргати плащаме. А ако аргатинтъ е по-добъръ и работа върши, плащаме му много повече“. Така говорятъ селяните. И по всѣка въроятност, ако бихме запитали ние сега ей такива слоеве отъ народа, тѣ ще ни кажатъ така: „Не е важно толкова, колко вие тамъ бихте получавали; ние ще ви дадемъ двойно и тройно повече; искаме отъ васъ, обаче, работа за нашитѣ интереси“. Ще излѣзе, че тѣ иматъ много по-здравъ смисълъ, отколкото нѣкои, които си въобразяватъ, че ще направятъ впечатление, като кажатъ: „Съ 5 гроша по-долу или съ 5 гроша по-горе ще работимъ“.

Д. Мацанкиевъ: Кому разправяте тия работи?

Д-ръ Н. Сакаровъ: Азъ имамъ предвидъ една срѣда отъ градски жители, напр. работници и занаятчи. И за тѣхъ така се е мислило. Но това не е вѣрно.

Д. Мацанкиевъ: Нищо не сте направили за тѣхъ отъ два месеца.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Азъ, напр., съмъ избранъ въ София въ пета избирателна колегия, предимно работническа, еснафска и отъ интелигентни. Азъ съмъ увѣренъ, че нито 2% отъ моитѣ избиратели биха си позволили да взематъ страна по този въпросъ по тоя начинъ, по който нѣкои мислятъ, а именно да кажатъ: „Ние чисто и просто се удивляваме, какъ смѣте вие въ Камарата да решите, че трѣбва да се плати на единъ депутатъ, когато е билъ въ отпускъ!“ Такива хора нѣма да се намѣрятъ; ако пъкъ случайно се намѣри нѣкой, ще му бѣде уяснена работата и той ще я разбере.

Какъвъ е конкретниятъ въпросъ? Той е само следниятъ: ако народниятъ представителъ е получилъ отпускъ редовно, по правилника, да има право да получи своето възнаграждение. Добре, ако е доказано, че депутатътъ е вземалъ отпускъ нередовно по правилника, нѣма да се карае, дали той трѣбва да получи своето възнаграждение, а ще се карае на бюрото, което си е позволило да му дава нередовенъ отпускъ — разбира се, ако има подобно нѣщо.

Второ, става дума за нѣкои други въпроси. Има предложение, комисиятъ да заседаватъ между сесиятъ. Нѣщо повече, вследствие на тѣзи дебати, постави се въпросътъ: какъ трѣбва да бѣде възнаграждаванъ въобще народниятъ представителъ. До тамъ се стигна. Значи въпросътъ се разшири, благодарение на единъ много частиченъ въпросъ, какъвто е този: дали да се плащатъ дневни на депутатитѣ, когато сж въ отпускъ. Азъ ще ви кажа следното: ако тълкуваме правилно закона за избирание народни представители за обикновено Народно събрание, нѣма въ право депутатитѣ да получатъ дневни за днитѣ, когато Камарата не заседава, напр. въ сѣбота, недѣля и понедѣльникъ. Азъ искамъ да зная, обаче, на какво основание депутатитѣ сами се разправятъ съ счетоводството при Камарата на тази тема: да получатъ и за тия дни дневни? Въпрѣки че още не е доуясненъ този въпросъ, сега преди малко провѣрихъ и се оказа, че твърде много депутати — които очевидно сж имали нужда — сж успѣли да получатъ до снощи своитѣ дневни, включително и за тия дни, въ които не сме заседавали. И доколкото разбрахъ, единъ отъ тѣхъ е и г. Мацанкиевъ. (Смѣхъ и ржкоплѣскания)

Д. Мацанкиевъ: За туй не става дума.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Азъ приемамъ, че фактически така ще бѣде изтъкувано отъ цѣлото Народно събрание, защото това е правилното, но туй „правилно“ трѣбва да получи своята санкция отъ Народното събрание.

Ако случайно нѣкой депутатъ би поискалъ отпускъ, напр. по болестъ, по важна работа, поради смъртенъ случай и

пр., дава му се такъвъ отпускъ. Азъ съмъ билъ тукъ 14—15 години и въ тия години не съмъ взелъ повече отъ 4—5 дни отпускъ. Така се е случило — живѣя въ София; ако сутринъ съмъ боленъ, подиръ обѣдъ пристигамъ въ Камарата. Ако нѣкой, който живѣе въ Русе или Варна, се разболѣе или го постигне нещастие, не може да пристигне. Но азъ тукъ съмъ гласувалъ единъ законъ отъ Александъръ Стамболийски — че въ време на сесия депутатитѣ адвокати не могатъ да адвокатствуватъ. Когато въ 1924 г. отъ сговора излѣзе предложение да се отмѣни този законъ, скарахме се съ покойния Владимиръ Молловъ и гласувахъ противъ това отмѣнение. Нѣщо подобно бихъ гласувалъ и сега, стига да се намѣри начинъ да не могатъ депутатитѣ и отъ други професии да упражняватъ своитѣ професии, когато Камарата е въ сесия, а не само адвокатитѣ, което не е справедливо. Една специална професия има забранена отъ закона, която произхожда отъ злоупотреблението на депутата съ положението, че нему сж отворени канцелариитѣ, министерскитѣ кабинети, дори му сж отворени и сѣдилищата. Туй азъ наричамъ партизанство — ходатайства, злоупотребление съ положението на депутата. За мене партизанството и демагогията сж две страни на едно и сѣщо тѣло. Партизанство има и тогава, когато нѣма партии. Партизанство има въ спортното движение, партизанство има въ просѣтно-културното движение. Партизанството е корупционенъ духъ, партизанството е фаворизация, то е стремѣжъ за използване на едно положение; партизанството е противното на онова, за което си нѣкъде пратенъ — напр., тукъ си пратенъ за една задача, а ти вършишъ друга. По туй не трѣбва да водимъ споръ. И ако има нѣщо, което трѣбва да ни радва, то е да се покажатъ срѣдствата, чрезъ които наистина партизанството и демагогията да се сведатъ до единъ минимумъ и да изчезнатъ.

Г. г. народни представители! Не може да има нито едно сериозно основание противъ това — да си получава депутатътъ своитѣ дневни, когато е въ отпускъ редовно разрешенъ. Та дори чухъ този изразъ отъ самия г. Мацанкиевъ. Тогава за какво става дума? Щомъ отпускътъ е редовенъ, щомъ той е по правилника, щомъ се признае, че трѣбва да бѣде платенъ, за какво се спори? Спори се по други въпроси. Добре, да се поставятъ тѣ. И тѣ се поставиха постепенно.

Непосрѣдствено следъ Балканската война тукъ, въ Камарата, се направи предложение, дневнитѣ да бѣдатъ 30 л. вмѣсто 20 л. златни. Следъ туй се измѣняваха и увеличаваха до 400 л. Една малка група отъ трима души, принадежачи тогава къмъ народната партия, извади единъ човѣкъ тукъ на трибуната, който каза: „Не приемаме да се увеличаватъ дневнитѣ“. Ние, които бѣхме отъ крайнитѣ лѣ и групи, казахме, „Я вижте, тия вземаха нашитѣ позиции; това повече прилича ние да го кажемъ“. Но ние казахме, че това не е право. Тогава излѣзе покойниятъ Йорданъ Йоновъ, единъ много хитъръ и опитенъ стамболиистъ, който имаше другъ курсуръ, че бѣше много грубъ квесторъ, и направи предложение: „Г-да! Нѣма какво да се карае; ние предлагаме едно допълнително предложение: които оспорватъ и не приематъ, да не получаватъ разликата“. (Ржкоплѣскания) Тогава се оказа, че тази група се скара и само двама решиха да не получатъ разликата; единиятъ каза „Азъ не съмъ съгласенъ въ васъ“ и си я получи. А другитѣ двама на края на сесията питаха: „Нѣма ли нѣкой колайлъкъ допълнително да вземемъ разликата?“ (Смѣхъ)

Въ времето на блока, преди 4 — 5 години, имаше едно предложение отъ единъ народенъ представителъ земеделецъ, да се намалятъ дневнитѣ отъ 400 на 250 л.

Д. Гичевъ: Бѣхме ги намалили съ 20% — значи 320 л., а той искаше да бѣдатъ 250 л.

Д. Н. Сакаровъ: Следъ това той не получи по-голямъ дневни, обаче азъ провѣрихъ по ведомостта на счетоводството и се оказа, че на края си е получилъ разликата на купъ. (Смѣхъ. Ржкоплѣскания) Значи такова положение не може да съществува.

Повдигатъ се и въпросътъ да бѣдатъ дневнитѣ постоянни. Такова предложение и сега се подготвя. Това бѣше правилно гледище, но съ нѣколко предпоставки — резерви. Правилно е гледището затова, защото голѣми въпроси има да се поднасятъ на Камарата въ течение на 5—6—7—10 месеци и тя трѣбва да ги разглежда. Тогава се повдигна въпросътъ, не е ли по-правилно, както е въ много други държави, това възнаграждение да бѣде чисто и просто една постоянна месечна заплата на народния представителъ. Но туй е срѣщало винаги една прѣчка въ самата конституция. Конституцията, знаете, изрично говори за дневно възнаграждение. Това възнаграждение,

обаче, съ течение на редъ години се превърна на постоянно. Това е бичувано, бичувано е отъ мнозина, но е бичувано не защото депутатитъ, които фактически сж изпълнявали своя дългъ, незаслужено сж получавали това възнаграждение, а защото огромнъ брой депутати сж си позволявали, по нѣкакви причини, да не си изпълняватъ дълга, а да дойдатъ въ Камарата да се разпишатъ и следъ туй да излѣзатъ и да тръгнатъ по ходатайства, да обикалятъ София съ делегации или да си гледатъ частнитъ работи. Това е възмущавало, това е дразнѣло народа. Казвали сж: „Васъ ви пратихме да работите, а вие не работите; тогава, разбира се, не заслужавате не само разбора на възнаграждението, което получавате, но въобще не заслужавате да получите нищо“. Имало е, обаче, следното възражение срещу постоянното възнаграждение: Народното събрание заседава постоянно и правителствата не могатъ да работятъ, защото е необходимо да бждатъ винаги въ Народното събрание. Това е единъ аргументъ, на който, обаче, практически се е намирало срѣдството като не присѣствуватъ винаги всички министри. Макаръ споредъ конституцията министритъ да носятъ солидарна отговорност, обаче не винаги сж ангажирани съ законопроекта, за да бждатъ длъжни да бждатъ въ Камарата. Тукъ е поддържано и гледището, че депутатитъ не трѣбва да бждатъ плащани, а тѣхната длъжностъ да бжде почетна. Това, обаче, се е поддържало отъ българската квазиаристокрация; защото ние аристокрация нѣмаме, а имаме квазиаристокрация — ей тѣй, нарекли се случайно аристократи, носятъ си едно наименование, обичатъ да се пълчатъ съ общественото си положение, пъкъ то нито акълътъ имъ стига, нито кемерътъ! Но все пакъ на българска почва имаме нѣкои, които горе-долу сж минавали за аристократи — хай-лайфъ! Тѣ сж твърдѣли, че депутатската длъжностъ може да бжде почетна длъжностъ. Г-да! Азъ ще ви кажа: нито представители на земедѣлци, нито представители на работници, нито представители на срѣдното съсловие тукъ, въ Камарата, преди години сж възприемали това гледище. И всички опити, които сж били изнесени въ печата на тази тема отъ нѣкои, сж били разбивани, защото тенденцията тогава е била да дойдатъ тукъ нѣкои почетни, които ще иматъ тази особеностъ, че съ своята почетностъ нѣма да иматъ нищо общо въобще съ народа и неговитъ нужди. И ще излѣзе, разбира се, една каша, която ще носи всѣкакво друго име, но нѣма да бжде Народно събрание. Подчертавамъ, че и такъвъ възгледъ е поддържанъ. Г. Гичевъ каза преди малко, че нѣкой дори сж готови да платятъ, за да бждатъ депутати. Касае се, значи, за злоупотрѣбители съ поста, който биха заели. Сигурно такива се намиратъ. Разбира се, това не може да се помисли за народнитъ представители отъ това Народно събрание, тѣй като тѣ не сж поддържали този възгледъ, а сж дошли съ противни убеждения.

Пкъ най-сетне предложението, което разглеждаме, е подписано отъ хора на тѣй наречената „дѣсна страна“. Сега тукъ измислиха думата „приобщени“. Тая дума азъ много рѣдко употребявахъ, но сега я научихъ. Но народни представители и отъ другата страна сж подписали това предложение. Нѣмаше нужда да се подписва и отъ двѣтѣ страни, освенъ ако се желаше да се разшири въпросътъ, както собствено става сега. Азъ ще ви кажа още следното. Когато това предложение разнасяха господа инициаторитъ, на мене лично не бѣха ми го донесли да го подпиша, но азъ чухъ тѣ да говорятъ помежду си и съ хора отъ цѣлата Камара: хей, ние туй предложение ще внесемъ, ама да не би нѣкой да направи нѣкой гафъ — сега е съгласенъ, а после да изкоки и да бжде противъ! Доколкото азъ знаа, не се чу отговоръ противъ. Всички казаха: добре, ще го подпишемъ, необходимиятъ брой депутати ще го поддържатъ. И това бѣше почетното. Но сега тукъ стана противното. Както и да е, обаче, въ дебатитъ се разясни, че огромната маса отъ депутатитъ сж съгласни съ това разбиране и затуй защитаватъ това предложение.

Д. Мацанкиевъ: Значи искате да кажете, че не сме свободни да имаме мнение. Така ли?

Д-ръ Н. Сакаровъ: Г-да! Свободата е пълна, всѣки може да има мнение, но не бѣше се чуло подобно възражение, че отпускиитъ не трѣбва да бждатъ платени. Това го чукоме тукъ. Накрая, обаче, се поясни, че това не се е мислило. Щомъ това не се е мислило, тогава е безпредметно говоренето по тая законопроектъ.

Г. г. народни представители! До 1911 г., до измѣнението на конституцията отъ V велико Народно събрание, Камарата заседаваше по два месеца. Следъ 1911 г. тя заседаваше по четири месеци въ два периода: отъ 15 октомври до 15 декември и отъ 15 януарий до 15 мартъ, съ едно прекъсване отъ единъ месецъ за Коледнитъ празд-

ници и Нова година. Обаче, вследствие на това, че е имало работа, вследствие и на това, че тѣмко хората, които си отиваха въ този периодъ между 15 декември и 15 януарий, не бѣха за никѣде въ своята работа, двѣтѣ половини на сесията се сливаха и това не се е считало почти отъ никого за погрѣшно. Правило е, обаче: нѣкои приематъ тукъ по-големо възнаграждение за депутата, а следъ това вънъ говорятъ противъ него. Това е недостойно, това е непочтено. Благодарение на това именно станаха рѣдни случаи, за които ви казахъ — единиятъ свързанъ съ името на Йорданъ Йоновъ, а другиятъ съ името на Дерлипански. Подобни случаи могатъ да се намѣрятъ и други, но азъ не ги помня. Стигатъ и тия двата, защото чрезъ тѣхъ се изясни отношението на народнитъ представители къмъ тая въпросъ, голѣмъ въпросъ, за възнаграждението на депутата. Ние знаемъ, че въ народнитъ срѣди е имало едно време, преди 20 години, мнение противъ пенсияитъ. Имаше насадено гледище, че пенсионеритъ, това е дармоедецъ; пенсионеръ, това значи бездѣлникъ. Имаше такова гледище, обаче народътъ порастна и подобно гледище може да има сега у нѣкои отдѣлни лица, обаче това не може да го приемемъ, че е разбирано въ народа. Тѣмко обратното, народътъ разбира, какво значи пенсия. Има и друго мнение: понеже има хиляда души пенсионери, които поради това, че сж заемали по-висока служба въ чиновническата иерархия, получаватъ къмъ 4—5.000 л. месечна пенсия, да имъ се намалятъ значително пенсияитъ и веднага щѣло да се подобри положението на другитъ пенсионери. Тия смѣтки знаа въ подробности. Нищо подобно не се постига, тѣй като огромниятъ брой на пенсионеритъ по гражданското, военно и духовно ведомства получаватъ свършено малки пенсии, както по държавния бюджетъ военно-инвалидитъ и наследницитъ на убититъ получаватъ малки пенсии. И това е единъ откритъ проблемъ, по който, вѣроятно, презъ есенната сесия ще видимъ, какво можемъ да направимъ въ смисълъ, да се даде нѣкое увеличение на пенсияитъ на повечето пенсионери, правилно претендиращи за такова увеличение.

Сжщото е и по отношение заплатитъ на държавнитъ чиновници. Азъ ви увѣрявамъ, ако искаме да бждемъ досѣдѣвистни и честни, което е нашъ дългъ тукъ, ние трѣбва да се интересуваме и да решаваме въпроситъ рѣдко, както сж поставени, безъ да се занимаваме съ това, че нѣкоя група нѣкъде, неосвѣтлена, може още да поддържа особени, архаични възгледи. Ние не трѣбва заради нея да се посвѣтимъ да разяснимъ една проблема, която е ясна и категорична.

И ако азъ вземахъ думата, то не бѣше толкова, че ще кажа нѣщо ново, колкото, искахъ да се почувствува, ако може, че въ Народното събрание нѣма срѣда, която да отчете, че е необходимо на тая тема да се говори, вънъ отъ действителното, което реалниятъ животъ дава, и което депутатитъ, по съвѣст и по честна мисълъ, могатъ да гласуватъ.

Г. г. народни представители! Ще дойде подиръ нѣкой моментъ и другото предложение — за свикане парламентарнитъ комисии на заседания между сесияитъ. Значи, ще дойде пакъ въпросъ, който ще предизвика пакъ сжщитъ дебати. Но мисля, че по сжщия пътъ на разсѣждане и тогава ще излѣзе въпросътъ, който се повдигна, а именно за възстановяване на онова положение, което съществуваше: че Народното събрание, като контролъ надъ правителството, трѣбва да заседава възможно по-продължително време и да върши работа презъ туй продължително време, която да бжде народополезна. Тогава ще се яв., вѣроятно, и онова предложение, народниятъ представител да получава дневни пари презъ цѣлата година. Азъ ще изясня и него. Обаче взехъ думата, за да кажа, че нѣма никакво основание и никакви скрупули, ние да се отказваме да гласуваме разглежданото предложение, защото ще бжде жестоко да отнемаме възнаграждението на единъ депутатъ, който по една крайно уважителна причина отива въ отпускъ, даденъ му редовно. Ние сега ще го шиканираме! Това е изключено, това не го приемамъ. И затова считамъ, че не ще се намѣри депутатъ, който да откаже гласуването на това предложение и нѣщо повече — да не възприеме и предложението, които азъ развихъ и съ които сж съгласни повечето отъ ораторитъ, които говориха преди мене, за да се уреди въпросътъ за възнаграждението на депутатитъ, безъ да считатъ нѣкои, че съ това можемъ да оскърбимъ народа, въ който и да бжде неговъ слой, тѣй като народътъ е повечко възмъжъ, отколкото нѣкои си въобразаватъ. Той това ще го разбере, народътъ, но той ще ни призове на работа. (Рм-коплѣтскания)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Ще гласуваме. Който приематъ на първо четене законопроекта за измѣнение на алинея първа на чл. 7 отъ наредбата-законъ за избира-

народни представители за обикновено Народно събрание, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преди да дамъ отиди, ще съобща на г. г. народните представители, че е постъпило предложение за освобождаване ромънското правителство от всички косвени държавни и общински данъци, гербовъ налогъ, мита, налози, берии, такси и др. за зданието (заедно съ магазинът), купено за нуждите на ромънското консулство въ гр. Русе. (Вж. прил. Т. I, № 34)

Това предложение ще се разгледа на г. г. народните представители и ще се постави на дневен редъ.

Давамъ 10 минути отиди.

(Следъ отиди)

Председателъ С. Мошановъ: (Звъни) Заседанието продължава.

Има думата народниятъ представителъ г. Йосифъ Робевъ.

И. Робевъ: Въз основа на правилника, като вносителъ на законопроекта, моля, да му се даде спешностъ.

Председателъ С. Мошановъ: Тия отъ г. г. народните представители, които сж съгласни да се даде спешностъ на законопроекта, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Секретаръ П. Марковъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ“)

за измѣнение на ал. I на чл. 7 отъ наредба-законъ за избирание народни представители за обикновено Народно събрание“

Председателъ С. Мошановъ: Тия, които приематъ заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ П. Марковъ: (Чете)

„§ 1. Алинея I отъ чл. 7 се измѣня така: „Народните представители, докато заседава Народното събрание и два дни преди сесията и два дни следъ закриването ѝ получаватъ дневни заседателни пари, разбрътъ на които се определя въ бюджета“.

Председателъ С. Мошановъ: Тия, които приематъ § 1, както се прочете, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Обажда се: Има предложения.

Председателъ С. Мошановъ: (Звъни) Моля ви се. § 1 се гласува вече.

Секретаръ П. Марковъ: (Чете)

„§ 2. Горното измѣнение да се прилага отъ 22 май 1938 г.“

Председателъ С. Мошановъ: Тия, които приематъ § 2, както се прочете, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 10)

Пристъпваме къмъ втората точка отъ дневния редъ: първо четене законопроекта за печата — продължение разискванията.

Има думата народниятъ представителъ г. Минко Баръмовъ.

М. Баръмовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! На мене се падна редъ да говоря трети по предложението законопроекта за печата, единъ законопроектъ, който има извънредно голѣма важностъ, който има естеството на единъ видъ конституция за нашия държавенъ животъ. На него трѣбва да се гледа съ извънредно голѣма сериозностъ, трѣбва да се въдълбочимъ въ него съ изискуемото достоинство. Азъ ще се постарая въ моята речъ, безъ да влизамъ въ разглеждане законопроекта по същество, членъ по членъ, in extenso, да направя нужното задълбочаване, за да разберемъ, какво може да стане, ако законопроектътъ бѣде прокаранъ въ една или въ друга форма.

*) За текста на законопроекта, съобщенъ заедно съ мотивитъ къмъ него, вж. прил. Т. I, № 10.

Ще почнѣ, г. г. народни представители, съ мотото, което голѣмиятъ френски писателъ Викторъ Маргеритъ е поставилъ въ началото на своята книга „Другарьтъ“: „Въ разрешаването въпроса за възникането се намира проклетата на бъдещето“.

Защитата на свободата въобще и тази на печата въ частностъ, обаче, не е монополъ само на известна категория хора, които често пъти гледатъ къмъ галерията, обусловява въето приказване отъ настроенията на улицата. Защитата на свободата не е монополъ на известна група хора, и азъ съмѣтамъ, че отъ групата, отъ която изхождаме, и ние можемъ да приказваме за свободата на печата.

Г. г. народни представители! При многобройните задачи, които ни поставя за разрешаване животътъ, който съ всѣки новъ день носи нови грижи, не ще съмнение, че печатътъ играе огромна роля. При голѣмата печателителностъ на маситъ и при кинематографическата бързина на събитията въ всѣка страна и въ свѣта въобще, при напрегнатитъ отношения между отделните държави, отъ които малкитъ политически съществувания, каквито сме и ние, сж въ прѣка зависимостъ, печатътъ има извънредно голѣмо значение. Не случайно въ миналото той бѣ нареченъ седма велика сила, и то основателно. И ако това е истина, въпросътъ за неговата свобода се налага съ една много голѣма сериозностъ за всестранно и дълбоко обсъждане. Той трѣбва да бѣде издигнатъ на една подобаваща плоскостъ и гледанъ съ голѣма добросъвестностъ и почитеностъ отъ ония, които съ всѣко свое решение, съ всѣка своя дума въ най-смутното време, каквото свѣтътъ е преживявалъ, поематъ тежка отговорностъ предъ собственото си отечество и поколенията.

За да можемъ да вземемъ по-правилни решения по поставения въпросъ, налага ни се повелително да направимъ добросъвестно известни констатации и обсъждания, като изхождаме изключително отъ интереситъ на държавата и бъдещитъ интереси на нашия народъ, като вземемъ предвидъ фактическото състояние на нѣщата въ страната и нейното мѣсто и роля въ международния животъ и политика.

Въпросътъ за свободата на свѣстѣта и словото е връстникъ на въжветъ. (Глъчка)

Г. г. народни представители! Много бихъ ви молилъ да ме чуете, понеже разглеждамъ въпроса малко по-инакъ, отколкото бѣ разглежданъ досега.

Председателъ С. Мошановъ: (Звъни)

М. Баръмовъ: Моля ви се! — Той има тържественото си призвание въ декларацията за прѣвата на човѣка, осветени съ кървитъ на великата френска революция и тия на върволицата жертви за нашитъ свободи презъ мрака на нашата робия, и сжщиятъ въпросъ, разрешенъ по единъ гениаленъ начинъ, има логичното си отражение въ нашата конституция — чл. 79.

Когато говоримъ за свободата на свѣстѣта и словото, днесъ не е нужно да изпадаме въ революционенъ делириумъ, защото, макаръ да живѣемъ въ едно раг ехелсе революционно време, не сж потрѣбни ни крилатитъ фрази на абатъ Сиенса или графъ Мирабо, нито подканитъ на санкюлота Сантера, за да импонираме на улицата и на извиканитъ на деструктивно действие тълпи.

Г. г. народни представители! Цензурата у насъ се установи не отъ насъ, а отъ авторитъ на 19 май. До каква степенъ имъ е била потрѣбна, това е въпросъ на обсъждане. Съображенията имъ не ни интересуватъ сега. Тя, обаче, цензурата, е не само непотрѣбна, а е вредна, защото трудно не само се пише, а дори се трудно мисли подъ угрозата на полицейската стъргалка. За жалостъ, у насъ, както ние знаемъ въ провинцията, често пъти цензоритъ биватъ хора, които нѣматъ голѣмъ усѣтъ за общественостъ, полиция, които за легитимация се престараватъ, а въ дадения случай, при липса на елементарна култура и разумение за онова, което трѣбва да се пише и което е полезно отъ гледище интереситъ на обществото и държавата, само пакостятъ и излагатъ управлението.

И. Пастуховъ: Чункимъ въ София много ги бива!

Председателъ С. Мошановъ: (Звъни)

М. Баръмовъ: И тѣхната, на цензоритъ, дейностъ, които всѣкога страдатъ отъ онова, което нѣкога въ Русия наричаха „перестаране“, избиваше и избива въ единъ неограниченъ произволъ, който всѣкога само пакости.

У насъ, особено въ провинцията г. г. цензоритъ заличаваха статии и писания съ едно старание и стрѣвъ, които превръщаха въ голѣма степенъ старанието на цензоритъ на най-черната реакция въ Русия презъ времето на Нико-

лай I. Чернишевски, Добролюбовъ и плеадата възрожденци на великата руска земя сж били дори по-свободни въ писанията си подъ бдящето око на руската цензура, отколкото въ дадени времена нашитъ свободолюбци въ далече по-дребенъ и „безопасенъ“ стилъ. Нѣкога тамъ се свободно превеждаха и издаваха всичкитъ марксистски съчинения и се допускаха оригинални статии и съчинения на хора, които живѣеха подъ сѣнката на цензурското наблюдение.

Цензурата е непотрѣбна, защото, когато запирашъ съ язъ естествено русло на водата, тя се набира въ огромни маси, увеличава своята огромна рушителна сила и съ мощъ на стихия скъсва яза, но докато приеме естествения си пътъ, причинява маса разрушения и то въ голѣма степенъ непоправими.

Н. Атанасовъ и Други: Браво!

М. Баръмовъ: Ограниченото слово и печатъ създаватъ условията за преувеличената мълва, казвана на тайно отъ ухо на ухо, която добива въ края на краищата карикатурна и опасна форма за обществото. Съвременниятъ човѣкъ, който има съ по-голѣмата си култура и образованостъ подчертанъ интересъ къмъ строежа на общежитието, който е еманципиранъ отъ надзора на едно напратено настояничество, намира въ свободното слово и печатъ единъ отдушникъ на тоя интересъ; и ако той е възпрепятствуванъ да прояви и задоволи тоя интересъ, той е склоненъ къмъ отрицателното чувство, той се озлобява къмъ своята държава, нравствениятъ му връзки съ управляващитъ се късатъ и рушатъ. А това е най-малко въ интересъ на управляващитъ.

Г. г. народни представители! Ние никога не сме били, лично азъ не съмъ билъ въ възторгъ нито отъ цензурата, нито отъ дейността на ония, които сж я прилагали, особено въ нашата страна. И ако поради съгстени събития тя е бивала учредявана като временно срѣдство отъ гледището на интереса на страната, днесъ, когато подчертаваме постоянно, че отиваме къмъ нормализиране — и наистина отиваме къмъ такова — всѣко нейно по-нататъшно съществуване само вреди и озлобява, и тя трѣбва на всѣка цена и часъ по-скоро да се премахне.

Най-подире, не бива да научаваме за станали у насъ нѣща отъ пресата на чужденци. Българскиятъ народъ има по-голѣмо достоинство, за да черпи сведения за живота си отъ чужди и всѣкога заинтересувани извори. Цензурата, г. г. народни представители, днесъ е подъ достойнството на българския народъ.

Д. Гичевъ и Други: Вѣрно! (Ръкоплѣскания)

М. Баръмовъ: Съгласно чл. 79 отъ конституцията и други, които засѣгатъ този въпросъ, печатътъ по начало трѣбва да бѣде свободенъ. Но тази свобода трѣбва да бѣде добре разбрана и въ никой случай не може да бѣде безгранична. Да се пояснимъ.

Свободата като начало бѣ легнала въ философията и трактатитъ на всички писатели отъ XVIII вѣкъ, за да намѣри крилатата си формула въ знаменитата декларация за правата на човѣка и гражданина и легалното си изражение въ конституциитъ на всички демократично-парламентарни държави презъ цѣлия XIX вѣкъ и началото на XX вѣкъ. Въ тази декларация, както и въ конституциитъ, свободата се разбира като неограничено действие и състояние на човѣка съ обсегъ дотамъ, отдето започватъ да съществуватъ правата на другитъ. Отъ Монтескьо и Волтера, презъ Русо, та дори до Канта и по-новитъ философи, Густавъ Шмолеръ и пр., навсѣкжде е подчертано това разбиране за свободата. И новата следъ революцията демократично-парламентарна държава имаше като целъ създаването и изграждането на гражданина. Личността, свободната личностъ бѣ целъ на общежитието. Това е латмотивътъ въ правно-политическитъ основания на демократично-парламентарната държава.

Аксиома е, че дадена форма на общежитието, политическата надстройка отговаря на известно състояние отъ развоа на производителнитъ сили въ низинитъ на материалния животъ. При новата, наречена либерална държава, която не интервенираше въ икономическитъ отношения на хората, последнитъ бѣха легално равни, свободни. Либералниятъ принципъ „Laissez faire, laissez passer“, приложенъ въ производството съ помощта на развитието на научнитъ постижения и техниката и паралелната концентрация на войнствуващия капиталъ, превърна свободата въ свобода да се умира отъ гладъ, равенството — до едно пълно неравенство, а отъ братството остана кухата форма на едно романтично пожелание на миналото.

По силата на диалектиката на нѣщата се създаде нечуванa мизерия въ маситъ на народитъ, прогресивно и систематично избедняване. Обществото премина една интензивна диференциация съ амплитуда въ имущественитъ отношения на 180°. Наистина възпѣването на свободата не преставаше. И отъ лѣво, и отъ дѣсно тя прие въ възпѣването си нѣкаква метафизична смѣсина. Отъ дѣсно философи като Максъ Ширнера въ творението му „Der Eigentum“ и въ сентенциитъ на лудия гений Нитче въ творенията му „Така рече Заратустра“ и „Антихристъ“ свободата и фетишистичното поклонение къмъ нея стигна до пароксизмъ и карикатурни форми, съ които идеята за свободата отиваше до пълното отрицание на свободата на другитъ.

Цѣлѣниятъ свѣтъ прие вида на обстановка за свободната личностъ и характера на консумативенъ елементъ. Човѣкътъ, за да се редуцира въ свръхчовѣкъ, трѣбваше да мине по труповетъ на нивелираната маса отъ ординерни съществування. Дори анархистичнитъ концепции отъ лѣво, каквито сж тия на Петъръ Кропоткинъ, Бакунинъ въ Русия и самосиндикалистичнитъ въ френски и испански стилъ, схващаха свободата като отрицание, и то пълно отрицание свободата на околнитъ.

Въ литературата, г. г. народни представители, тѣзи концепции за свободата, граничещи съ безумния анархизмъ, намѣриха своя реаленъ изразъ въ безграничната конкуренция на силния, който не бѣ никой другъ, освенъ силниятъ икономически — капиталистътъ. По пътя на конкуренцията, въоръженъ съ материалната сила на своя капиталъ, подкрепенъ и отъ наука, и отъ литература, и отъ преса, той по гърба на милионнитъ съществування, върху тѣхнитъ съзми и страдания отиваше по пътя за висинитъ, търсещъ осмѣствяването на свръхчовѣка въ неговата реалноосъществена възможностъ. И когато неговиятъ пътъ бѣ осѣянъ съ съзмитъ на маситъ и страданията ставаха нищесталъ на гордата му фигура, има ли нѣщо чудно, ако кажемъ нагледъ парадоксалното твърдение, че Ибсеновитъ „Майсторъ Солнесъ“, „Бродъ“ и „Шокманъ“ се редуциратъ въ героитъ на кабаретата по Ривниерата, Котъ д'азюръ, Ница, Абация и т. н.?

Държавата, г. г. народни представители, се управляваше отъ тѣзи силни свръхчовѣци. Тѣ имаха материалния аргументъ и въ това меркантилно време имаха на разположение партиитъ, гласовѣтъ на слабитъ и осмѣствяваха на практика идеята за свръхчовѣка — обстоятелство, което пѣкъ, по силата на споменатата по-горе диалектика, стигаше до пълното отрицание на свободата, равенството и братството.

Народитъ се израждаха; срещу държавата се наредиха маситъ на работницитъ и селянитъ, отпочнаха борби, съ които сж преплѣнени страницитъ отъ историята на XIX и началото на XX вѣкове.

Държавата, демократично-парламентарната държава, при силата на своята либералистска основа, играеше изключително ролята на ношенъ пазачъ на голѣмитъ съществування, за да може собствеността, като достойнство на личността, да стигне до фетишистичното състояние, познато подъ името „Heilige Eigentum“ — свещена собственостъ.

Държавата имаше предвидъ изключително интереситъ на капитала, като гарантираше на капиталиста спокойна работа, сигурна охрана на собствеността, търсене на пазари за пласментъ на свръхпроизведения продуктъ по силата на анархистическия безплановъ процесъ на производството, за да стигне до великата война, имаща за единственъ и изключителенъ мотивъ империализма — търсежа на пазари.

Демократичната държава по този начинъ стигна до своето отрицание, което при реалния си изразъ въ идеята за комунистическата държава, съ основно начало: диктатура на пролетариата, което практически въ Съветска Русия прие една по-особена форма, която засега не е предметъ на обсъждане въ реда на моитъ мисли, и отъ друга — тоталитарното държавно устройство, съ дветъ си ярки форми на корпоративната фашистка държава въ Италия и националъ-социализма въ хитлеристска Германия. Тѣзи две начала днесъ сж въ смъртна борба и даватъ гонъ на международнитъ отношения въ цѣлия свѣтъ, изключая Англия, Франция и севернитъ страни.

Това сж, г. г. народни представители, логическитъ последици отъ началата „свобода, равенство и братство“, въ тѣхната абсолютна смѣсина.

И за да имаме представа до какъвъ стадий на разложение е достигнала демократично-парламентарната държава, не трѣбва да се ходи много надалече. Разгърнете, напр., знаменития предговоръ на книгата на голѣмия френски писателъ Октавъ Мирбо — „Градината на мѣжитъ“, където говори за смѣсина на френския парламентаренъ жи-

вотъ и нравитѣ на неговитѣ парламентаристи, или пъкъ книгата му „Камарниерката“, въ която по единъ безспорно гениаленъ начинъ рисува разпада на нравитѣ, откъдето се вижда до какво меркантилизиране сѣ стигнали душиѣ и тѣлата на хората, за да ви прозвучи като саркастична подпирателка борбата съ института на бѣлитѣ робини.

Разгърнете гениалнитѣ творения на Емилъ Зола — „Лурдъ“, „Парижъ“, „Нана“, „Тереза Ракеиъ“ и пр. и вие ще се увѣрите, че има нѣщо трагично въ живота на модерния гражданинъ — свободенъ, равноправенъ и братъ на книга.

Съ развой на производителнитѣ сили обществитѣ прие такава форма, която стигна до пълното отрицание на идеята за свободата, равенството и братството.

Това сѣ нѣщата, това сѣ фактитѣ и ние не трѣбва да се боимъ да ги гледаме такива, каквито си сѣ.

Въ свѣта нѣма нищо абсолютно; всичко е относително. И понятията за свободата, равенството и братството сѣ нѣща относителни и тѣхъ трѣбва да гледаме и разглеждаме само като относителни форми при общежитията съ огледъ изключително на интереситѣ на последнитѣ.

И ако демократично-парламентарната държава — бихъ я нарекалъ по-сполучливо буржоазната държава — е предъ прага на своя залѣзъ, безъ да сподѣяме песимизма на Шпенглера и др., новиятъ повѣй въ всичкитѣ общежития по свѣта има за изходенъ аргументъ не вече абсолютно свободната личностъ, а колективитѣта, въ неговата комунистическа, фашистка, хитлеристка и каквато обичате форма.

Въ изграждането на държавата печатѣтъ играе огромна роля и затова трѣбва да се даде голѣмо уважение на журналиста, като на истински неизбѣженъ, желанъ и обществено-необходимъ общественъ строителъ.

Но когато се говори за свободата на печата, по силата на правилото „что нѣтъ добра безъ хуже“, ще ни е необходимо да се поспремъ на ролята, която е игралъ въ миналото и настоящето всестранно.

Г. г. народни представители! Печатѣтъ е безъ стойностъ, ако се пише за удоволствие и за лично развлѣчение. Самъ по себе си той е една обществена потребностъ и става органическа такава за съвременния импресионистиченъ човѣкъ. И тъкмо писателството тука се вижда да е една обществена функция съ огромна нравствена сѣщина. И затова азъ не случайно взехъ за мото на речта си знаменитото мото на Викторъ Маргеритъ върху романа „Другарѣтъ“ — „Въ възпитанието е прокобата на бѣдѣщето“.

Печатѣтъ се нуждае отъ работници съ силно развито обществено чувство, съ готовностъ да служатъ, съ подчертано безкористие, съ желание да подчинятъ собственитѣ си материални интереси на тия на обществото, респ. на народа си, съ чувство на нравствена, независимо отъ легалната, отговорностъ, съ незабѣненъ моралъ на неподкупностъ и съ една неподкупна любовъ къмъ своя народъ.

Бихъ скърбилъ, ако бѣда погрѣшно разбранъ, въ смисълъ, че азъ търся липса у нашитѣ журналисти въ това направление. Нашиятъ журналистъ далече не е вече старомодниятъ вестникаръ, съ свойствената за времето отъ миналото ограниченостъ и нравствена нестабилностъ.

Все пакъ общежитието, респ. държавата, не може да се дезангажира отъ вземането на превантивни мѣрки за деятелностъ, която въ даденъ случай може да бѣже доказано вредносна, както за отдѣлния гражданинъ, така и за държавата, особено въ сегашното смутно време. И ако има такива опасности въ далече изпредилитѣ ни по-културни и съ здрави традиции държави, такива могатъ да се появятъ евентуално и у насъ. Има обстоятелства, предъ които много нестабилни души падатъ въ настоящето меркантилно време; нервността, впечатлителността и повишената чувствителностъ на сегашния човѣкъ сѣ условия, които могатъ да мотивиратъ и злокачествени отношения къмъ отдѣлната личностъ.

Ето две насоки, въ които печатѣтъ може въ даденъ случай, при абсолютна безконтролностъ, да бѣде и вреденъ. Далечъ не търся участъта на реакционенъ церберъ на рутината съ настоящитѣ си думи и затова азъ апелирамъ да се гледа на нѣщата съ пълна почтеностъ, съ заслужаваща грижливостъ и безъ търсене евтини ефекти въ галеритѣ и улицата.

За да не съмъ голословенъ, азъ ще се позова на мотиви и констатации, както наши, така и чуждестанни.

Печатѣтъ може, г. г. народни представители, да бѣде вредоносенъ въ три направления: първо, когато се написватъ нѣща, които неоснователно засѣгатъ достоинството на гражданина; второ, когато се пишатъ работи, които увреждатъ интереситѣ на обществото, било върни, било невѣрни по своето същество; и, трето, не е изключена и възможността печатѣтъ да бѣде наетъ за плевидане интереситѣ на чужди и вредни за нашата страна интереси.

Г. г. народни представители! Нѣма по-зловредна дейностъ отъ клеветата. На нея сѣ ставали и ставатъ жертва и голѣми, и малки хора. Не единъ авторитетъ е сломенъ посрѣдствомъ клеветата. Още въ римското право тя е названа като най-злокачествено престѣпно деяние.

Известниятъ италиански криминалистъ Каррара, въ своята „Programma del corso del diritto penale“, томъ III, № 1703, казва: „Честта е сложно благо. Тази идея обгръща три различни, подчинени ней понятия: първо, съзнаването на своето достоинство, второ, уважение доброто мнение за насъ отъ страна на другитѣ и, трето, незачерненото име, което донася на обладателя му известни материални облаги“.

Шасанъ въ своето „Трете де дели е контравасионъ де ла паролъ“ казва: „Който задѣва репутацията на друго, задѣва неговата честъ и който посѣга върху уважението на друго, посѣга върху оная почитъ, съ която може всѣки да се ползува въ занимаването отъ него положение“.

Порталисъ-башата казва: „Гражданинѣтъ има три вида репутация: репутация на честностъ, репутация на добродетелъ и репутация на талантъ и заслуги. Най-тежкото докѣние е онова, което е насочено върху честта на гражданина, защото репутацията на честността е най-важна за човѣка, който живѣе съ другитѣ хора... Въ обществото има дори нѣщо като цензура за репутацията на добродетелѣта, която ние трѣбва да търпимъ...“

И въ литературата не на едно мѣсто се е подчертавало отвращението къмъ клеветата и погнусата отъ подравянето честта на други. Вие си спомнете картинното изображение на клеветата отъ Донъ Базиліо въ гениалното творение на Расина — „Сватбата на Фигаро“: „На едно ухо се най-първо пошуща зловредното внушение съ предупреждението да не се казва другиму. Чулиятъ носи пакъ на ухото на своя близъкъ по сѣщия начинъ. Така отива отъ ухо на ухо, като на всѣко ухо се прикача по нѣщо ново и преувеличаващо, докде клеветата стане публична тайна и преувеличѣно по пътя на параболата еква въ даденъ моментъ като бомба надъ главата на нещастната жертва“.

Г. г. народни представители! Ние не сме семинаръ по право и не е нужно да ви давамъ дефиниции за обидата и клеветата. Въ нашия животъ тя е така известна, тя е въ ходъ и сега. Въ съдилищата най-многого наказателни дѣла се водятъ по чл. чл. 234 и 235 и най-вече клеветата е наанасяла и наанася неоправими поражения на нашата общественостъ.

Въ по-цивилизованитѣ общества хората щадятъ повече честта на съгражданитѣ си и особено скѣпятъ оная на своитѣ първенци. Нѣкога ми каза нѣкой, или четохъ нѣкъде, че въ Америка планинитѣ сѣ голѣми, рѣкитѣ сѣ дълги, държавитѣ сѣ голѣми и хората сѣ голѣми. И тамъ особено много щадятъ името на своитѣ авторитети. Затова тѣ импониратъ, къмъ тѣхъ гравитиратъ обикновенитѣ граждани и подчертаната къмъ тѣхъ почитъ мотивира у тѣхъ по-голѣмо старание за жертви и безкористна дейностъ предъ олтара на общественитѣ интереси. Тамъ дори, ако даденъ водачъ нѣма голѣмъ авторитетъ, създава му го обществото, защото гражданството има голѣмото разбиране, че никое общество не може да просперира безъ голѣми авторитети, безъ голѣми имена. А у насъ? У насъ наопаки: държавата ни е малка, планинитѣ сѣ низки, рѣкитѣ сѣ къси и хората сѣ доста дребни. Особено въ не преди много изтеклитѣ времена, па и сега, нашитѣ хора сѣ крайно себични, всѣки е годенъ за всичко, всѣки е конкурентъ на другитѣ, не имъ признаваме никакво положително качество, и ако известенъ стрѣкъ е изкласилъ надъ другитѣ околни стрѣкове въ обществената нива, ние се стремимъ не да го достигнемъ съ благородно съревнование, а, напротивъ, всичко ще направимъ, за да го скосимъ, да го сринемъ наравно съ земята и ако има кака, съ шепи ще хвърляме по него, за да не му дадемъ никаква възможностъ да се издигне.

Г. г. народни представители! Кажете ми въ коя страна има по-голѣмо незначитане къмъ първитѣ на стражата хора? Кой нашъ общественикъ не е обруганъ, за кого не е писано въ миналото било и небило, и то подчертено, преувеличено, унижаващо, отвращаващо, унищожаващо? Кое име остана незачернено? Нѣщо повече, политическиятъ противникъ, освенъ нравствено, трѣбоваше да бѣде и физически проваленъ.

Кажете ми въ коя страна сѣ съществували, освенъ, може би, въ Гърция и Мексико, по-развихрени и необузвани партизански страсти и где сѣ ставали повече политически убийства, отколкото у насъ? Стамболовъ, Бѣлчевъ, Алеко Константиновъ, за да не поменавамъ тѣжкия мариологъ отъ по-скорошното време — къде сѣ тѣхъ? Въ по-културнитѣ страни знаятъ и децата, че единъ го-

лъйм общественникъ е национален капиталъ, той рѣдко се ражда и, за да не се загуби, той бива уважаванъ и крепенъ въ минути на колебание отъ цѣлото общество. А у насъ кой общественъ деятелъ отъ по-едра мѣрка не се е отчайвалъ отъ черната непризнателностъ на ония, на които е далъ всичката си душа, себе си? Не единъ отъ нашитѣ голѣми хора е умираалъ съ горчивитѣ думи на устата си „O, sancta simplicitas — „O, свещена простота“ — съ които умиращата велика славянска жертва Янъ Хусъ се обърна къмъ бабата, която хвърляше главия възъ кладата, върху която той догаряше. Едва ли има нѣкой такъвъ отъ нашитѣ голѣми хора, който да не е свършвалъ земното си съществуване безъ да бѣде руганъ и клеветенъ тъкмо отъ ония, чиято целна жертва е бивалъ презъ всичкитѣ дни на живота си. Печална истина, ала истина е! При такава практика на писане и при такива нрави у насъ, за които нѣма данни да сѣм изчезнали, обществото не може да бѣде безразлично и равнодушно въ името на своитѣ голѣми интереси.

Друго. Пишатъ се често работи, вѣрни или невѣрни, които увреждатъ интереситѣ на обществото. Това сѣ така нареченитѣ тенденциозни внушения, които всѣкога сѣм вредоносни. Противъ такъвъ начинъ на писане всѣкога е имало повикъ въ обществото, и то не само у насъ. Предъ менъ е брой 189 отъ 13 юли 1938 г. на в. „Journal de Genève“ съ статия на втората колона, озаглавена: „Comment lutter contre les fausses nouvelles?“ Въ тази статия авторътъ, като говори за поразителния по злоуредностъ эффектъ отъ лъжовнитѣ новини изъ вестницитѣ, ни уведомява, че на обичая да се пишатъ такива новини се реагира въ всички страни — това става днесъ — като се е и съорганизирила една федерация отъ националнитѣ съюзи на журналиститѣ засега поне въ Швейцария, Холандия, Италия, Полша и Чехославия за борба съ тоя начинъ на писане. Ето дословно какво се пише въ статията: (Cet) „L'Association Suisse des éditeurs et directeurs des journaux se préoccupe, depuis bien des années, de la question dite de „fausses nouvelles“. — „Дружеството на издателитѣ и на директоритѣ на вестницитѣ въ Швейцария се занимава отъ дълго време съ въпроса, нареченъ „невѣрни новини“. — „Celles-ci sont dans le monde un élément redoutable de discorde. Telle dépêche reproduite dans un journal, même de second ordre, fait parfois le tour du globe, provoquant des réactions regrettables, troublant les esprits et enrayant tous les efforts poursuivis pour le maintien de la paix“. — „Последнитѣ въ свѣта сѣм единъ застрашителенъ елементъ за недоразуменията. Дадена новина въ единъ вестникъ, дори отъ второстепенно значение, се разнася по нѣкога изъ цѣлото земно кълбо, провокираща печални реакции, смушаваща духоветѣ и препятстваща на следванитѣ усилия за поддържането на мира“ и т. н. продължава докрая. По-нататъкъ се препоръчватъ редица мѣрки, които взема голѣмото международно сдружение за препятстване на подобенъ родъ писане, за да може да се предотвратятъ тѣзи невѣрни новини.

Г. г. народни представители! Още презъ Балканската война не станаме ли жертва на невѣрни новини? Тогавашиитѣ наши неприятели не скѣпѣха нищо на материални, ни нравствени жертви, за да ни представятъ предъ културния свѣтъ за хора невъзможни и да провалятъ и последния ни мораленъ кредитъ, който ни бѣ останалъ предъ свѣта, за да реализиратъ пълнения си планъ. И тѣ успѣха, защото културниятъ свѣтъ бѣ уведомяванъ само въ тѣхна полза. А който е поваленъ нравствено, цѣлото обществено мнение е противъ неговата кауза и, колкото тя да е права отъ фактическо и правно гледище, предъ форума на международнитѣ отношения и историята стопроцентово губи. Не стана ли сѣщото и при края на голѣмата война? Пресата на така нареченитѣ победители фалшифицира напълно истинитѣ, даваше тенденциозни, невѣрни сведения за насъ, за земитѣ ни, за населяващитѣ ги, и въ мирната конференция ни се сервира единъ катастрофаленъ миренъ договоръ, изграденъ най-вече по държавнитѣ граници върху напълно невѣрни демографски и географски данни.

Въ областта на стопанството ни всѣко писане, което не хармонира съ истината, вреди и ще ни вреди. Считамъ, че повече навещдане на аргументи въ това направление е излишно и представлява баластъ за усъяснение на поставения въпросъ. Изобщо отъ писането на невѣрни новини или пъкъ измислени такива пакостъта е всѣкога налице.

И относно въпроситѣ по външната политика на страната печатътъ не може да бѣде напълно свободенъ. Нашето положение въ сложнитѣ свѣтовни компликации, които характеризиратъ сегашното време, е твърде деликатно, да не кажа опасно, за да можемъ да бѣдемъ

обезпечени въ всѣка своя постѣпка, защото ние не сме и въ пълна безопасностъ.

Вѣрно е, г. г. народни представители, че когато приказваме за външна опасностъ, тя е „онази вавилонска блудница, върху която всички политически мошеници хвърлятъ калъта на своитѣ престѣпления“.

Съществува ли за насъ външна опасностъ? Отрицателниятъ отговоръ въ това направление би билъ едно грубо неразбиране на нѣщата. Скруполи на политичностъ макаръ да не позволяватъ казаното на нѣкои нѣща, би било подлостъ и отечествена измѣна, ако като шрауси забиемъ въ пѣсѣка човкитѣ си и предоставимъ на случая да ни изненада, като не ги казваме и ги криемъ.

Ние сме на най-опасния кѣтъ въ Югоизточна Европа, ние сме, макаръ и непобедени въ полето на честъта, зле повалени; ние сме на опасния кръстопѣтъ, кѣдето сѣм фаталенъ ходъ се преплитатъ империалистичнитѣ тежнениа на огромни свѣтовни интереси. Най-подире, сѣм поразително, които ни обезсили и обеззѣби въ две катастрофи, ние сме превърнати въ желана стрѣвъ и лека плячка на голѣми апетити за ония, които опитаха сладостъта на парчетата отъ българската снага и земя.

Обществото на народитѣ фактически е извънъ разчетитѣ на голѣмата политика. На него въ никой случай, въпрѣки желанието си, не можемъ да разчитаме. Въ курсъ е политиката на „свършенитѣ факти“. Следъ покоряването на Абисиния, войната въ Китай и напоследъкъ аншлуса, би било абсурдно да се разчита на защитата на една институция, която се яви свършено безсилна да се справи съ фактическия положениа, напълно дисхармонизиращи съ правнитѣ постановления на пакта за Обществото на народитѣ.

Г. г. народни представители! Споредъ мене, въкашната опасностъ не е престанала никога да съществува за насъ. Колкото и да сме задължени да бѣдемъ политични въ всѣка своя дума, не можемъ да не констатираме, че Балканското споразумение има за главенъ, ако не единственъ обектъ слабата и немощна България.

При сгоденъ случай и при липса на евентуална съпротива отъ наша страна, ние лесно бихме били заличени отъ картата на свѣта, и бѣдѣе всички увѣрени, че едва ли биха се намѣрили нови несмѣтни баталиони на Русия отъ 80-тѣ години, които биха дошли да ни освобождаватъ отъ едно ново, много по-заячено робство.

Та въ това направление ние имаме и незабравими факти. Случаятъ съ безпричинното настѣпление на нѣколко грѣцки дивизии при управлението на Пангалосъ въ 1925 г. нима е забравенъ и съ непознаваеми, и неподразбираеми мотиви? Та ние не бѣхме ли въ пѣдлото положение да ни се забрани свикването на конгреса на западнитѣ офицери преди нѣколко години въ пунктове на „свободната“ отечествена територия? Та нима трѣбва да забравимъ бравиращитѣ изявления при дадени случаи дори на официалната преса на известни съседни члѣди че не могатъ да оставятъ известни свои „свети мѣста“ безъ нуждния хинтерландъ, включващъ наши испоконъ въка притежавани земи?

Най-подиръ, за да не бѣда на видъ голословенъ, азъ ще се позова само на единъ цитатъ на единъ отъ дългогодишнитѣ френски дипломати, Анри Поиси въ книгата му „La guerre revient“ или „Войната иде“. Въ тая своя книга, като предава текстуално разговора си съ единъ виденъ функционеръ на една съседна държава отъ 1933 г., на стр. 92 предава отъ изявлениата въ последния дословно следното: „Dans la première hypothèse — et c'est celle qui se réalisera vraisemblablement — l'action militaire en visagée comme diversion par la dictature serbe sera évidemment dirigée contre la Bulgarie. Le prétexte vous le connaissez: il y a des mois que la presse officielle serbe travaille à y préparer l'opinion européenne et l'opinion française en particulier: mettre fin à l'activité des organisations révolutionnaires macédoniennes installées en territoire bulgare“, което на български ще рече: „При първата хипотеза — и това е тезата, която ще се реализира най-вѣроятно — разглеждана като военна акция, диверсия на властѣта... очевидно направлявана срещу България“ — става дума какъ трѣбва да се направи диверсия, за да се отклони общественото мнение въ тая съседна страна отъ нѣкои вътрешни неуредици въ нея. — „Претекстътъ вие го знаете: отъ дълги месеци официалната правителствена преса работи за подготовката на европейското обществено мнение и на френското обществено мнение въ частностъ: да се тури край на активността на враждебнитѣ на нашата държава организации, настанени въ българска територия“. А по-нататъкъ казва: „Това ще бѣде проста полицейска мѣрка“ — „Simple opération de police“!

Това е за миналото. Азъ вдигамъ само крайчеца на завесата и отъ деликатността на положението ни се въздържамъ да кажа нѣща, които сѣ много по-франпатни и не безизвестни за нашитѣ отговорни лица. Ние сме преживявали, а може би и преживяваме скръбни минути на съждоносни изпитания за нашата независимост, и трѣбва да благодаримъ на случантѣ, че не сѣ кредитирани възнамѣряванитѣ акции отъ надлежнитѣ финансови фактори, и сме бивали спасявани не заради нашитѣ черни очи, а поради обстоятелството, че политическитѣ сили задъ тѣзи финансови фактори се бояха при неподготвеността си отъ единъ новъ пожаръ, изгледитѣ за който предъ тѣхъ сѣ се рисуваха въ не дотамъ розовъ отсѣнъкъ. И азъ бихъ препорѣчалъ на вашето просвѣтено внимание двестѣ книги на сѣщия авторъ — „Les coupables“ и „La guerre revient“ или „Виновнитѣ“ и „Войната иде“, издадени въ Парижъ презъ 1935 г., за да видите какъ известниятъ голѣмъ френски политикъ Полъ Бонкуръ, като министъръ на френската република, въ една отъ речитѣ си подчертава: „Мирътъ или войната сѣ въ игра презъ месецитѣ, които идатъ“, по поводъ на онова, което бѣше написалъ Анри Поици.

Нуждно ли е да напомнимъ и за консеквенциитѣ отъ станалитѣ напоследѣтъ факти, като аншлуса, при който се привърши единъ етапъ на една политика на една велика нация, която обективно и неизбѣжно следва казаното преди вѣкъ близо отъ голѣмия и знаменитъ нѣмски историкъ Момзенъ, че славянскитѣ нации сѣ торъ за нѣмската нива?

Г. г. народни представители! Добросъвѣстно азъ считамъ, че ако държавата разполага, при наличността на външна опасност, съ имота и живота на своитѣ синове, ней не може да се отрече правото да вземе превантивни мѣрки противъ печата, който въ смутно време, като не може да пази равновесие, често бива стимулиранъ и сѣ аргументи отъ материално естество. Повтарямъ, ние живѣемъ въ вѣкъ, презъ течението на който се продаватъ като пазарни артикули, както тѣлата човѣшки, така и тѣхнитѣ души. Съ рискъ да бѣде злоупоставенъ и лошо разбранъ, ала сѣ една подчертана почитъ и уважение къмъ нашитѣ журналисти, трѣбва да заявя съ голотата на динизма, че печатътъ може да се подкупва.

При една количествено и качествено растяща прогресивно интелигенция, голѣми части отъ която оставатъ на заденъ планъ, по кюшетата върху трапезата на живота, ние не сме гарантирани отъ нравствени колебания при работата ѝ, която има обществено значение. Купуватъ се, повтарямъ, както тѣлата човѣшки, така и човѣшкитѣ души. Тази трагедия на съвременния интелигентъ е художествено обрисувана въ цитирания вече предговоръ на Октавъ Мирбо въ книгата му „Градината на мѣжитѣ“, където виждаме: „Политическиятъ противникъ съ програма отъ издържани обществени интереси и сѣ подчертани нравствени устои да бѣде обезвреденъ, като бѣде пратенъ, добре платенъ, задъ океана, като „естествоизпитателъ“, безъ нѣкога да е и сънувалъ нѣщо за естествени науки, а за да бѣде той задоволенъ и крупнитѣ разходи по неговата мисия — обществено оправдани, се подкупва и пресата, за да пише за негови мнми велики открития около о-въ Цейлонъ и Китай“. Още по-картинно тази трагедия е нарисувана въ знаменитото творение на полския писателъ Пишишевски „Синоветѣ на земята“, въ което героитѣ сѣ сѣ най-висока германска култура на Познанския край; дегенириращи отъ нищета, тѣ нахалстватъ трагически викъ срещу меркантилността на епохата, въ която гениитѣ художници, музиканти, артисти и пр. сѣ наложително принудени за хлѣбъ да израждатъ литературата, изкуството и пр. за интереситѣ на ония, които иматъ, въпрѣки съвѣстѣта си: аморализиранитѣ въ полова перверзия фалковци и избилитѣ въ злостенъ общественоструктивенъ анархизъмъ гордоновци; това сѣ характернитѣ герои на времето, като реакция на трафаретността въ ежедневието, въ което се даватъ великитѣ гении на литературата, изкуството и науката. Това е страшно въ живота на съвременния интелигентъ, и ние, които не сме далечъ отъ общественитѣ условия на странитѣ, чийто продуктъ сѣ тѣзи герои, не можемъ да не държимъ, като политици, смѣтка за духовното състояние, съ тенденции на разложение, на интелигенцията въобще, за да разчитаме само на нравственитѣ ѝ скрупули, когато изпълнява общественитѣ си задължения, като такава.

Г. г. народни представители! Нека, като митическия древенъ богъ Антей, да черпимъ всѣкога сили, придържайки се о земята — реалността, да се позоваваме на аргументи отъ реалното, отъ живота, а не само да приказваме думи. Вие си спомняте ролята на нашата преса преди влизането ни въ великата война въ 1915 г. Вие

добре си спомняте колко бѣха русофили — говоря за частъ отъ пресата — и колко бѣха германофили отъ писачитѣ по нашитѣ вестници. Вие добре си спомняте делириума и истерията, въ които изпаднаха въ нападкитѣ си, за да разумѣете до каква степенъ писателската имъ дейностъ бѣ мотивирана и съ аргументи отъ чисто материално естество и отъ вътре, и отъ Изтокъ, и отъ Западъ. А за ония отъ васъ, на които тази история е известна, безпредметно е това да имъ се припомня.

Най-подиръ, нека ви направя цитатъ или два за пресата дори на велика и демократична Франция, за да ви извадя отъ всѣко съмнение, че пресата най-вече може да се подкупи или, деликатно казано, да получава субвенции и почерпня, pourboires, отъ благодарностъ за „ревностна дейностъ“ дори отъ чужбина, защото, като се изнесе това за пресата на такава велика и демократична страна, каквато е Франция, вие ще можете да сѣдите какво може да бѣде за другитѣ.

Г. г. народни представители! На стр. стр. 156-172 въ книгата си „Виновнитѣ“ поменатиятъ вече Анри Поици ето какво пише. На стр. 157 четемъ: „Les bolchevistes, lors qu'ils ont publiés les archives secrètes du tsarisme, n'ont oublié, n'ont épargné personne“, което на български значи: „Когато болшевикитѣ публикуваха тайнитѣ архиви на царизма, не забравиха, не пожалиха никого...“ Тѣ изнесоха всички онѣзи скандални афери, всички тайни, които бѣха въ основата на машинацитѣ около подготовката и завършека на войната. По-нататкъ, на стр. 158 четемъ: „Liste abominable ou se confondent dans une même avidité un même approtre, Le figaro du Gaston Calmette et le Radical; l'intègre animateur du Journal des débats Auguste Gauvin et le journal d'Henri Letellier puis de Charls Humbert; le Republique Française et le Matin, l'Echo de Paris et l'Eclair et qui démine, de toute sa hauteur de futur négociateur de la paix, le futur président du conseil, le nom du chef des services de politique étrangère du Temps, André Tardieu“, т. е. „Страшната листа, гдето се свѣсватъ въ една и сѣща алчност, едно и сѣщо безсестие, „Фигаро“ на Гастонъ Калметъ и „Радикалъ“; цѣлостниятъ вдъхновителъ на „Журналъ де деба“ — Огюстъ Говенъ, и „Журналъ“ на Анри Летелиеръ и следъ него на Шарлъ Хумбертъ; „Ла републик фрэнсезъ“ и „Льо Матенъ“, „Леко дьо Пари“ и „Теклеръ“, и онѣ, който властвуватъ съ цѣлата си авторитетностъ на бѣдещъ контрагентъ при сключването на мира, бѣдещиятъ президентъ на камарата, името на шефа на външнитѣ работи на въ „Танъ“ — Андре Тардъо.“

На стр. 165 сѣщиятъ авторъ пише следното — понеже е писано, г. г. народни представители, отъ французинъ, минало е презъ тѣхния печатъ, затова имамъ куража да го кажа: „On connaît à un franc près — grâce aux publications sovjétiques — le montant et l'emploi des sommes, qui ont été consacrées à l'achat de notre presse pour aveugler et doper notre opinion par le gouvernement tsariste: 935,785 fr. (or) en 1904; 2,014,161 fr. en 1905; 7,894,360 fr. en 1905 à 1911; 882,140 fr. en 1912; 1,102,500 r.f. en 1913 dont 374,000 fr. payés de la main à la main par Iswolsky; 1,025,000 fr. en 1914; 931,000 fr. en 1915; 1,153,255 fr. en 1916, dont 100,000 à l'Agence des Balkans et 475,000, remis „sous enveloppe“ par Iswolsky“. Преведено значи: „Знаятъ се до стотинка, благодарение публикациитѣ на Съветитѣ, сумитѣ и употребата имъ, които сѣ посветени за подкупване на нашата преса, за да засѣли и подведе наше обществено мнение въ полза на руското царистско управление. 935,785 зл. фр. въ 1904 г., 2,014,160 зл. фр. въ 1905 г., 7,894,360 отъ 1905 г. до 1911 г., 882,240 — 1912 г., 1,102,500 — 1913 г., отъ които 374,000 фр. платени отъ ръка на ръка отъ Изволски. 1,025,000 за 1914 г., 931,000 за 1915 г., 1,153,255 за 1916 г., отъ които 100,000 на „Ажансъ де балканъ“ и т. н.“

Това е френска преса, съвсемъ скоронна, на неподкупна Франция!

Председател С. Мошановъ: Г. Баръмовъ! Изгича Ви времето, завършете!

М. Баръмовъ: Свършвамъ. — На стр. 243 се казва: „Колкото за“ — споменава името на една съседна дѣжава — „тя е посветила на своята пропаганда въ Франция отъ 1909 г. до края на 1912 г. 275,000 зл. фр., които сума е давана като аванс, полученъ отъ руското правителство, и отъ които 150,000 франка сѣ сподѣлени помежду „Журналъ де деба“ и „Льо Танъ“; 700,000 франка презъ 1913 г., отъ които 230,000 франка сѣ платени на „Льо Танъ“ и „Тажансъ де балканъ“; 760,000 франка въ 1914 г., отъ които 437,000 на „Танъ“ и „Ажансъ де балканъ“; 45,000 на „Льо Фигаро“, 15,000 на „Радикалъ“, 50,000 на Шарлъ Хумбертъ, директоръ на „Журналъ“, 60,000 на „Журналъ де деба“ и пр.

По-нататък: „Pour soutenir les prétentions serbes sur les régions Adriatiques, en particulier sur Fiume, „Le temps“ avait reçu trois millions. En ayant reçu davantage de l'autre côté, il passa la Serbie. Pui il chercha une reconciliation.... Le plus grand journal de la République avait joué exactement la même jeu avec le Monténégro, dont il avait épuisé les dernières ressources, en s'engageant à la faire défendre à la Conférence contre les ambitions serbes et qu'il avait oublié de défendre la Serbie ayant fait le nécessaire“. — „За да подкрепи сръбските претенции за Адриатическия брѣгъ, въ частност за Фиуме, „Льо Танп“ получи 3 милиона франка, като получи повече от друго място, той излъга, измами Сърбия. После той потърси едно примирение... Най-големият вестник на Франция направи същата игра и с Черна гора, на която бѣ изчерпал последните ресурси“... .

Петко Стайновъ: Това не е самият вестник, а сѣ хора около вестника.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Така е и за Франция, и за Германия, и за Италия!

М. Баръмовъ: Който има уши, да слуша. — ... „като се ангажира да я защитава на мирната конференция против сръбските претенции, и който бѣ „забравил“ да я защитава, считайки Сърбия за по-погрѣбна“ и т. н. и т. н.

И по повод на наведените факти, авторът на 160 стр. пише:

„Ils prenaient figure d'Évangile aux yeux des ces millions de grands et petits bourgeois de retraités, d'ouvriers et de paysans qui ont pendant vingt ans apportés leurs économies à la Russie amie et alliée, en attendant de lui sacrifier leurs vies“. „Тѣ“ — журналистите — „приели евангелски видъ въ очите на милионите едри и дребни буржоа, на обезнаследените, работниците и селяните, които въ течение на 20 години принасяха своите спестявания на Русия, „приятелка и съюзница“, очаквайки да ѝ посветят и свои животи, и кръвта на своите синове“.

Ако това е възможно въ една демократична, свободолюбива, съ традиция и съ по-другъ моралъ Франция, кажете ми, безъ да оскърбяваме когото и да било, безъ да правимъ тенденциозни внушения противъ нѣкого, кажете какво основание имаме да не допускаме — не съмъ провокаторъ — че при по-слабата ни култура и безспорната ни нѣмотия и слабо плащаче на интелектуалския трудъ, не би се поколебала нѣкоя съвѣст, за да увреди непоправимо на нашето отечество, като изказва въ лишенъ път неизбѣрима сѣ почитъ къмъ българския журналистъ? Считамъ, че той самъ разбира тѣзи възможности — не да бѣждатъ изключени — и той, заедно съ погнусата си отъ такива възможности, ще се съгласи на известни превенции въ това направление.

Налага ми се да зачекна и друга страна на поставената проблема, а именно безконтролното писане по вътрешния животъ на държавата.

Нашиятъ народъ има нещастното да бѣде поваленъ въ две катастрофи не по негова вина, а изключително по тая на неговите първи хора, като даде безбройни материални и духовни жертви, и това имъ за последна какъто неговото избедняване, така и изгубването на вѣрата му въ неговите първи хора и въ собствената му държава.

Бедственото му положение го е направило твърде импресионистиченъ, подаващъ се на внушения, и славянската му мечтателност и племененъ стремежъ за търсене разрешаването на мирови проблеми сѣ го направили склоненъ къмъ съмнение и отрицание. И Фаустъ едва ли би могълъ да бѣде нѣмски герой, колкото славянски. Нihilизмътъ, доколкото е „продуктъ на лоши управления, не ни е чуждъ. И у насъ опозиционното настроение е минало границите на прелюдия за творчество, като понѣкога е самоцель, дори, бихъ казатъ, за известни сръди е придобило същината на спортъ. Само така може да се обясни успѣхътъ на дилетантите политици, които се нагаждатъ повече по настроенията на улицата и на демагогитѣ, които, за леко постигнати ефекти, рѣдко сѣ бивали добросъвестни въ каквото и да било начинение.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Фаустъ е по-малко мислителъ, повече мечтателъ!

М. Баръмовъ: Нашиятъ народъ, поради изложеното, въ дадени случаи се поддава на внушения, и пресата, печатътъ въобще ще трѣбва да бѣде особено остороженъ при изпълнението на голѣмото си предназначение по тая пунктъ. Било е време, както преди, напр., септемврийската революция, когато голѣма частъ отъ пресата тръгна изъ единъ път на дразнене най-болните мѣста на обществе-

ната душа, къмъ чесане и възбуждане на атакосичните инстинкти на маситѣ, съ тенденция да ги превърне въ тѣпна, която се ръководи само отъ периферни чувства и става склонна само за деструктивна дейностъ.

Нѣкой отъ нар. представители: Мълвата е по-опасна.

М. Баръмовъ: За избѣгването на възможности отъ той родъ ще важатъ не само повелитѣ на правната норма, но и едно самоограничение на писатели и журналисти, което е въпросъ на възпитанието на професионални организации и пр. фактори, влиянието на които за изграждане чувството на достоинство и отговорност трѣбва да бѣде подчертано.

Г. г. народни представители! Азъ съмъ предъ завършека на моята речъ. Считахъ, че щѣхъ да бѣда недобросъвестенъ да не изтъкна изложеното, защото ние сме дошли тукъ да кажемъ истината, да се ръководимъ отъ нея, безъ да обуславяме мисълта си отъ времечни чувства и увѣчания, а като имаме предвидъ само благото и спокойствието на нашия народъ.

Азъ не се боя толкова отъ свободата на словото и печата, колкото отъ повратъ къмъ срамното минало, въ което не се гледаше народътъ като олтаръ, комуто трѣбваше да се служи, а като обстановка за по-добро преживяване, като аморфна маса и сръдство, по гърба на който да се влигатъ все по-нагоре честолюбци съ съмнителенъ моралъ, които го разглеждаха повече като цифрова данна, отколкото като съвкупностъ на „человеци“, разни намъ, съ физиономии, съ своите копнежи и болки.

Това е въпросъ на психология. Тоя методъ на отношения е компрометиранъ напълно, и ние следва, за да бѣдемъ добросъвестни и почтени и за да оправдаемъ доверието, което ни е дадено отъ този народъ, да престанемъ да се чувствуваме „управници“, а да разумѣемъ, че сме длъжни да му служимъ, да оформяваме съзнанието му, за да бѣдемъ истински творци на съдбините на неговите поколения, да му върнемъ вѣрата въ неговото величие, подчертано въ вѣковете на историята, и да го тласнемъ напредъ съ вѣрата, която ние преди всичко трѣбва да имаме за неговите бѣднини.

Като заключение на моята речъ, азъ дължа да заявя отъ тази почтена трибуна, въз основа на неговите бѣднини, моя народъ и изложеното досега, следното:

Единъ законъ за печата е нѣщо като втора конституция, която трѣбва да регламентира свободата на мисълта и печатното слово. Свободата на печата е въ основите на нашия основенъ законъ. Никакъвъ другъ духъ не може да ръководи законодателните инициативи на народното представителство, когато то ще регламентира тая свобода. Олититѣ на това регламентиране не бива да завършватъ съ нейното унищожение. Такова законодателство би било обречено на безплодностъ и пъленъ неуспѣхъ.

Въ нашата страна е повече необходимо стопанско творчество съ тенденция да се премахне недоволството отъ недождане. Въ България трѣбва да се направятъ върховни усилия, да не остане българинъ гладенъ, жещитѣ ни, сестритѣ ни и децата ни да не се продаватъ за парче хлѣбъ, броятъ на децата ни да не намалее, да се премахнатъ причините на туберкулозата и пауперизма и, увѣрявамъ ви, че въ процеса на тази дейностъ на почтено, честно и смѣло гледане въ лицето на една опасностъ ние постепенно ще убиемъ духа на nihilизма, ще намаляваме недоволството, ще премахнемъ обективните условия за дейността на демагогитѣ и политическите спекуланти и паралелно съ това ще възпитаме и плеада писатели и журналисти, които ще иматъ повече нравствени скрупули и чувство на отговорност, за да се избѣгнатъ възможноститѣ за прояви, зловредни прояви, върху които азъ трѣбваше да се спра въ досегашното си изложение.

Наистина, съ печата се е зле потрѣбвало и може да се злоупотрѣбва. Тия злоупотрѣби трѣбва да получатъ законни санкции, каквито съществуватъ въ наказателните закони, които никой не бива да отрича, защото тѣ сѣ универсални, доколкото има организирана държава.

Г. г. народни представители! Цензурата въ никой случай не бива да се узаконява. Тя покрива съ тъма обществото. Тъматата не е потрѣбна за една културна държава. Може би учредителитѣ на цензурата да иматъ за мотиви най-идеалистичните съображения. Но престъпната дейностъ всѣкога търси, като първо условие, тъматата: съ нищо не ни се гарантира, че подъ сѣнката на цензурата дейността, която се упражнява отъ бюрократата, не ще избие въ професионалното на нечиста дейностъ. Може да нѣма, но то е възможно.

При атмосферата на запушване обществената уста се създаватъ и условия за зловредната мълва, която узвизва най-много управителните сръди, защото въ сѣтя, презъ

цѣлото протежение на историята, нѣма власт, която да не се похабява и въ процеса на похабяването си да не е подъ критичния погледъ на похабяемитѣ. И ако се изключатъ легалнитѣ възможности за една разумна критика, тя ще намѣри нелегални пѣтеки, които сѣ въсѣкога и въ изключителна вреда на управителнитѣ срѣди. И затова азъ съмъ решителенъ противникъ на цензурата, която дава възможности на проява на хора, които не въсѣкога сѣ сѣ подчертано, като бюрократи, обществено чувство.

Нека се даде възможностъ, за честта на сегашния възродителенъ Парламентъ, на българския печатъ да играе своята благотворна роля на изразителъ на творческото обществено мнение, на изграждане последното и на сподвижникъ на българския Парламентъ, за да се извикатъ на действие всичкитѣ творчески сили на елита на народа, който да превърне неговия потенциалъ въ стихия за постигъ на свѣтли бѣднини. Народътъ ни има велики заложби. Тѣ сѣ потиснати отъ смѣдбата и отъ зловерната проява на мината дейностъ. Ние сме длѣжни да върнемъ вѣрата на нашия народъ, да развихримъ неговитѣ огромни сили въ единъ творчески процесъ и азъ вѣрвамъ, вѣрвамъ сѣ коефициента, изразенъ въ знаменитата формула: „Et credo quia absurdum est“ — че моятъ народъ ще пребѣде — „in secula seculorum“ — во вѣки вѣковъ.

Дори да е безсмислица, вѣрвамъ!

Ако ли пъкъ имаме още страхъ, че сѣ зловерната си дейностъ отдѣлни лица, като журналисти и писатели, могатъ да повтарятъ онова, което интереситѣ на обществото и държавата не могатъ да понесатъ, единъ законъ за печата, който и уважаванитѣ и почитаеми журналисти не отричатъ, нека бѣде създателъ, като бѣше въ хармония сѣ досегашнитѣ законни постановления за печата и сѣ чл. 79 и други, засѣгащи този проблемъ, въ конституцията.

Българскиятъ народъ не се нуждае отъ намереникъ, а отъ творчески стопански реформи, които ще донесатъ другъ животъ, стига да сѣ мотивирани отъ една действителна любовъ къмъ него, за която той е достоенъ и за която жадува, и азъ, както и вие, съмъ увѣренъ, че неговиятъ опозиционенъ духъ ще отпадне. Той много малко желае, за да бѣде въ ментално равновесие. Нека си дадемъ клетва — не да му бѣдемъ голѣмци, а да му служимъ. Той ще ни обикне, той ще ни повѣрва; ние сме негови синове, той чака отъ насъ като отъ свой Мойсей, който го води изъ пустинята на живота къмъ неговия желанъ Сионъ, и очаква отъ насъ да застанемъ предъ двата жертвеника — неговия и оня на разрушението.

И ако е така, а пъкъ то е така, нека се провикнемъ като пророка и водача на блуждаещия Израилъ, молейки Иехова да пусне огънь върху жертвата: „Боже Аврамовъ, Исаковъ, юдейски, открай ти предъ менъ си Богъ мой и азъ твой пророкъ, боже Аврамовъ“. (Рѣкоплѣскания)

Председателъ С. Мошановъ: Часътъ е 8. Г. министре! Какъвъ дневенъ редъ предлагате за утрешното заседание?

Министъръ И. Кожухаровъ: Г. г. народни представители! Моля да се съгласите за утрешното заседание да имаме следния дневенъ редъ:

1) второ четене законопроекта за сключване на заемъ отъ Главната дирекция на б. д. желѣзници и пристанища при Б. з. к. банка въ размѣръ на 170.000.000 л.;

2) първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение на чл. чл. 3, 4, 5, 17, 22 и 23 и за продължение действието на наредбата-законъ за снабдяване на нуждаещото се население, пострададо отъ суша и др. природни стихии презъ 1935 г., сѣ пшеница, ръжъ, смѣсь и царевица за посѣвъ и изхранване и фуражъ за добитѣка и за 1938 г.;

3) първо четене законопроекта за печата (продължение разискванията);

4) първо четене законопроекта за откриване кредитъ въ размѣръ на 600.000.000 л. отъ Б. з. к. банка на Дирекцията за закупуване и износъ на зърнени храни;

5) първо четене законопроекта за допълнение на чл. чл. 1 и 2 отъ наредбата-законъ за поставяне въ държавната здравна станция за учители край с. Лѣджене;

6) одобрение предложението за свикване парламентарнитѣ комисии на заседание между сеситѣ;

7) първо четене законопроекта за измѣнение на наредбата-законъ за разрешаване на Министерството на външнитѣ работи и народното здраве да сключи заемъ отъ фонда „Пенсии за изслужено време“ въ размѣръ на 4.000.000 л.;

8) одобрение предложението за освобождаване ромънското правителство отъ всички косвени държавни и общински данѣци, гербовъ налогъ, мита, вѣзлови, берии, такси и др. за зданието, купено за нуждитѣ на Ромънското консулство въ гр. Русе;

9) докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ.

Председателъ С. Мошановъ: Тия отъ г. г. народнитѣ представители, които сѣ съгласни сѣ така прочетения дневенъ редъ за утре, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 20 ч.)

Председателъ: **СТОЙЧО МОШАНОВЪ**

Подпредседателъ: **Г. МАРКОВЪ**

Секретари: { **САВА ПОПОВЪ**
СЕР. Г. АПОСТОЛОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**